

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ "ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ"

*«Διεθνής εμπορική δίκαιη – διατάξεις και τροποποιήσεις για
τη διεθνή εμπορική δίκαιη στην Ελλάδα όπως εισήχθησαν με
το νόμο 5016/2023 – νομολογιακή πρακτική»*

Μαρία Σταμενίτου

A.M. ΜΔΟ 2248

Επιβλέπων: Πέτρος Λιάκουρας

Πειραιάς, 2024

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή (δεύτερη) σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «**Διεθνής εμπορική διαιτησία – διατάξεις και τροποποιήσεις για τη διεθνή εμπορική διαιτησία στην Ελλάδα όπως εισήχθησαν με το νόμο 5016/2023 – νομολογιακή πρακτική**» έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτήτριας

Όνοματεπώνυμο **Μαρία Σταμενίτου**

Ημερομηνία **20/12/2024**

Αφιερώσεις

Αφιερώνω την παρούσα εργασία πρώτα και πάνω απ' όλα στην αδελφή μου, την Αθανασία, που χωρίς την ενθάρρυνση και τη στήριξή της δεν θα είχα ξεκινήσει αυτό το ταξίδι στις μεταπτυχιακές μου σπουδές. Στη μητέρα μου, την Αναστασία, που με την αγάπη και τη δύναμή της με διαμόρφωσε σε αυτό που είμαι σήμερα. Και φυσικά, στον αρραβωνιαστικό μου, τον Ζήση, που με την αδιάκοπη παρουσία του, την υποστήριξή του και την αγάπη του με στηρίζει σε κάθε βήμα της ζωής μου. Αυτή η εργασία είναι αφιερωμένη σ' εσάς, που είστε η πηγή της δύναμής μου και της πορείας μου.

Ευχαριστίες

Στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους τους καθηγητές του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομία», για τις πολύτιμες γνώσεις και τη στήριξή τους κατά τη διάρκεια των σπουδών μου. Η συμβολή τους ήταν καθοριστική, διευρύνοντας τον τρόπο σκέψης μου και εμβαθύνοντας στα γνωστικά πεδία της κατάρτισής μου.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το Πανεπιστήμιο Πειραιώς για τη φιλοξενία του καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου. Μέσα από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα είχα την ευκαιρία να ανακαλύψω νέους επιστημονικούς τομείς και να εμβαθύνω ιδιαίτερα στον Οικονομικό Κλάδο, τον οποίο ξεχώρισα και αγάπησα.

Ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη οφείλω στον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Πέτρο Λιάκουρα, μέλος Δ.Ε.Π. του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για την αδιάλειπτη υποστήριξη, τις πολύτιμες συμβουλές και την ουσιαστική καθοδήγηση που μου παρείχε σε κάθε στάδιο της εκπόνησης της εργασίας μου. Η υπομονή, η αξιοσημείωτη ακαδημαϊκή του γνώση και η ειλικρινής διάθεσή του, να στηρίξει την προσπάθειά μου, υπήρξαν πηγή έμπνευσης για την αγάπη μου προς την επιστημονική έρευνα και την επιθυμία για συνεχή προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την αμέριστη στήριξη και αγάπη τους σε όλη αυτή τη διαδρομή.

Περιεχόμενα

Αφιερώσεις.....	III
Ευχαριστίες.....	III
Περίληψη.....	V
Κεφάλαιο 1.....	1
Ορισμός και οι βασικές αρχές της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας.....	1
1.1. Αντί προλόγου.....	1
1.2. Ορισμός.....	2
1.3. Βασικές Αρχές.....	2
1.4. Συμπεράσματα.....	6
Κεφάλαιο 2.....	7
Διεθνείς Συμβάσεις και Θεσμικά Όργανα στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία.....	7
2.1. Οι Διεθνείς Συμβάσεις.....	7
2.2. Θεσμικά Όργανα.....	10
Κεφάλαιο 3.....	14
Ο νόμος 2735/1999 - Θεμελιώδεις διατάξεις, ελλείψεις και κενά του νόμου.....	14
3.1. Θεμελιώδεις διατάξεις.....	14
3.2. Ελλείψεις – κενά του νόμου.....	15
3.3. Συμπεράσματα.....	18
Κεφάλαιο 4.....	19
Ο νέος νόμος 5016/2023.....	19
4.1. Ιστορικό θέσπισης του νόμου και βασικοί στόχοι.....	19
4.2. Καινοτομίες του νέου νόμου.....	20
4.3. Οι βασικές διατάξεις του νέου νόμου.....	21
4.4. Σύντομος σχολιασμός των διατάξεων διαφοροποιήσεις από τον καταργούμενο 2735/1999.....	33
4.5. Οι σημαντικότερες αλλαγές στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας.....	37
4.6. Οι επιδράσεις του νόμου 5016/2023 στην εμπορική κοινότητα.....	40
4.7. Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Τεχνητή νοημοσύνη.....	42
4.8. Νομολογιακές αναφορές.....	48
4.9. Συμπεράσματα.....	49
Συμπερασματικά πορίσματα.....	51
Βιβλιογραφία.....	53

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία, εξετάζεται ο θεσμός της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας στην Ελλάδα ως μέθοδος εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, που αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία εξαιτίας των παθογενειών του ελληνικού δικαστικού συστήματος, όπου εντοπίζονται μακροχρόνιες καθυστερήσεις και ιδιαίτερα στην έκδοση αποφάσεων. Η διεθνής εμπορική διαιτησία αποτελεί κρίσιμο εργαλείο για τις επιχειρήσεις, παρέχοντας ένα γρήγορο και ευέλικτο τρόπο επίλυσης διακρατικών εμπορικών διαφορών, μειώνοντας τους κινδύνους και τα εμπόδια που σχετίζονται με τις παραδοσιακές δικαστικές διαδικασίες. Αυτό καθιστά την Ελλάδα ελκυστική για διεθνείς επενδυτές και ενισχύει την ανταγωνιστικότητά της στο διεθνές περιβάλλον, ενώ παράλληλα ενισχύει την εμπιστοσύνη των επιχειρηματιών προς την Ελλάδα ως διεθνούς επενδυτικού προορισμού. Στην εργασία αυτή αναλύονται οι αδυναμίες του προϋφιστάμενου νομικού πλαισίου που διέπει τη διαιτησία στην Ελλάδα, εστιάζοντας στις αστοχίες και κενά του νόμου 2735/1999. Παρότι ο νόμος αυτός αποτέλεσε την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια οργάνωσης της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας στη χώρα, παρουσιάζει σημεία που δεν εξυπηρετούν τις σύγχρονες απαιτήσεις της επιχειρηματικής κοινότητας, όπως ανεπαρκείς ρυθμίσεις για τη διαδικασία και την εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι σημαντικές βελτιώσεις που εισήγαγε ο νέος νόμος 5016/2023, ο οποίος ήρθε να καλύψει τα νομοθετικά κενά του προηγούμενου νόμου, εισάγοντας καινοτόμες διατάξεις που εναρμονίζουν την ελληνική νομοθεσία με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές. Ανάμεσα στις καινοτομίες του νέου νόμου συγκαταλέγονται οι ρυθμίσεις για την ενίσχυση της διαφάνειας και της ανεξαρτησίας των διαιτητών, η δυνατότητα επιλογής διαδικασίας από τα μέρη, καθώς και η βελτιωμένη δυνατότητα εκτέλεσης διαιτητικών αποφάσεων. Επιπλέον, ο νέος νόμος προσφέρει ένα πιο ευέλικτο πλαίσιο για την επιλογή και το έργο των διαιτητών, εξασφαλίζοντας υψηλότερη ποιότητα υπηρεσιών και μεγαλύτερη ευελιξία για τις επιχειρήσεις. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στο να καταδείξει τη σημασία της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας ως ενός απαραίτητου εργαλείου για την προώθηση της διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Αναλύει τις δυνατότητες που παρέχει ο νέος νόμος, τις προοπτικές που δημιουργούνται για τις ελληνικές επιχειρήσεις και επενδυτές, καθώς και τις μελλοντικές προκλήσεις για την ενσωμάτωση της διαιτησίας ως αναπόσπαστου τμήματος του ελληνικού επιχειρηματικού και νομικού περιβάλλοντος. Αναλύεται ακόμη η ευελιξία του νέου νόμου στην ενσωμάτωση των σύγχρονων τεχνολογιών και της τεχνητής νοημοσύνης στη διαιτησία, ως μίας από τις πλέον σημαντικές καινοτομίες του. Καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι με αυτό τον τρόπο θα ενισχυθεί η θέση της Ελλάδας στον παγκόσμιο οικονομικό χάρτη, εξετάζοντας τις ευκαιρίες που ανοίγονται για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 1.

Ορισμός και οι βασικές αρχές της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας

1.1. Αντί προλόγου

Αποτελεί χρόνιο φαινόμενο στην ελληνική δικαστηριακή πραγματικότητα, η αύξηση της δικαστηριακής ύλης, γεγονός που συμβάλλει στην υπερφόρτωση των δικαστηρίων με επακόλουθο τις ολοένα αυξανόμενες καθυστερήσεις στην απόδοση δικαιοσύνης και την επιβράδυνση της διαδικασίας επίλυσης διαφορών. Αυτή η παθογένεια του δικαστηριακού συστήματος προσομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με αρνησιδικία, η οποία αντιβαίνει τόσο στο άρθρο 20 του Συντάγματος, μέσου του οποίου κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κάθε πολίτη για παροχή έννομης προστασίας εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, όσο και στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε ατόμου σε δίκαιη δίκη μέσα σε εύλογο χρόνο. Η υπερφόρτωση επομένως των δικαστηρίων, παραβιάζει τις παραπάνω θεσμικές εγγυήσεις και αναπόφευκτα καθιστά την απονομή δικαιοσύνης ατελέσφορη, ενώ ταυτόχρονα περιορίζεται ουσιαστικά το δικαίωμα των πολιτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία. Αξίζει να αναφερθεί ότι από το 1997 μέχρι σήμερα η Ελλάδα έχει καταδικαστεί σε 300 και πλέον υποθέσεις για την υπερβολική καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης, και παράλληλα συγκαταλέγεται στις πρώτες θέσεις μεταξύ εκείνων των κρατών - μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που παραβιάζει και μάλιστα κατ' επανάληψη, τον εύλογο χρόνο για την οριστική απονομή Δικαιοσύνης. Τη λύση στο παραπάνω πρόβλημα έρχονται να δώσουν οι μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (Alternative Dispute Resolution - ADR), μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η Διεθνής Εμπορικής Διαιτησία (International Commercial Arbitration), η οποία αποτελεί μια εξαιρετικά αποτελεσματική λύση για την αντιμετώπιση της παθογένειας του δικαστηριακού συστήματος, καθώς προσφέρει μια εναλλακτική μέθοδο επίλυσης διαφορών που εξασφαλίζει ταχεία, ευέλικτη και εξειδικευμένη απονομή δικαιοσύνης. Αυτή η προσέγγιση, ειδικά σε εμπορικές διαφορές, μειώνει την πίεση στα κρατικά δικαστήρια, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζει την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων μερών. Με τη χρήση αυτής της μεθόδου, οι εμπορικές εν γένει διαφορές επιλύονται σε σύντομο χρονικό διάστημα, με ελάχιστο διοικητικό κόστος και χωρίς να επιβαρύνεται το κρατικό δικαστικό σύστημα, ενισχύοντας παράλληλα την οικονομική σταθερότητα και κατ' επέκταση τη δικαιοσύνη. Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία αποτελεί μια από τις πλέον δημοφιλείς μεθόδους επίλυσης διασυνοριακών εμπορικών διαφορών, προσφέροντας μια ταχύτερη, πιο ευέλικτη και συχνά πιο οικονομική εναλλακτική λύση από τα παραδοσιακά δικαστήρια. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστεί ο θεσμός της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας καθώς και οι βασικές αρχές που διέπουν

το θεσμό αυτό και θα προκύψουν τα πολλαπλά οφέλη της προσφυγής στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία στις οικονομικές και εν γένει εμπορικές συναλλαγές.

1.2. Ορισμός

Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία (International Commercial Arbitration) είναι μια μέθοδος επίλυσης διαφορών μεταξύ ιδιωτών ή εταιρειών από διαφορετικές χώρες, που σχετίζονται με εμπορικές συναλλαγές ή συμφωνίες. Σε αυτή τη διαδικασία, οι διάδικοι συμφωνούν να αναθέσουν την επίλυση της διαφοράς σε ένα ουδέτερο τρίτο μέρος, διαιτητή ή επιτροπή διαιτησίας, αντί να απευθυνθούν σε κρατικά δικαστήρια. Αποτελεί μια τεχνική που αποβλέπει στο να δοθεί λύση σε μια υπόθεση που ενδιαφέρει τις σχέσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων, από τρίτα πρόσωπα, ήτοι τον διαιτητή ή τους διαιτητές, τα οποία αντλούν την εξουσία τους από μια διεθνή σύμβαση και αποφασίζουν βάσει αυτής χωρίς να εξοπλίζονται με την αποστολή αυτήν από το κράτος. Θεμέλιο της διαιτητικής διαδικασίας αποτελεί η ελευθερία βούλησης των μερών να καθορίζουν ελεύθερα τη σύνθεση του διαιτητικού οργάνου, αλλά και σε μεγάλο βαθμό τους κανόνες που διέπουν τη διεξαγωγή της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας. Σύμφωνα με το μοντέλο της UNCITRAL¹, η διαιτησία είναι διεθνής όταν τα μέρη κατά τη συμφωνία για διαιτησία έχουν την έδρα τους σε διαφορετικά κράτη, ή όταν είτε ο συμφωνημένος τόπος διαιτησίας, είτε ο τόπος που θα εκτελεστεί ένα σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων της εμπορικής σχέσης, είτε το αντικείμενο που έχουν συμφωνήσει τα μέρη αφορά περισσότερες από μία χώρες. Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία είναι ιδιαίτερα σημαντική στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, καθώς προσφέρει σημαντικά πλεονεκτήματα που δεν παρέχουν οι παραδοσιακές δικαστικές διαδικασίες.

1.3. Βασικές Αρχές

Οι βασικές αρχές της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας διαμορφώνουν τη διαδικασία της επίλυσης εμπορικών διαφορών και εξασφαλίζουν την ορθή και δίκαιη λειτουργία της. Αυτές οι αρχές διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα, τη δικαιοσύνη και την ανεξαρτησία της διαιτησίας, καθιστώντας την αξιόπιστη και προτιμώμενη μέθοδο επίλυσης διαφορών στις διεθνείς εμπορικές σχέσεις. Οι βασικές αρχές είναι οι εξής:

- Ελεύθερη βούληση των μερών - συμφωνία διαιτησίας: Τα μέρη συμφωνούν εκ των προτέρων, συνήθως μέσω ρήτρας διαιτησίας που έχουν ενσωματώσει στη μεταξύ τους

¹ Βλ. και άρθρ. 2 ν. 2735/1999.

σύμβαση, ότι σε περίπτωση διαφοράς, αυτή θα επιλυθεί μέσω διαιτησίας και όχι από τα κρατικά δικαστήρια. Η συμφωνία των μερών πηγάζει από την ελεύθερη βούληση τους για υπαγωγή μιας διαφοράς σε διαιτησία καθώς και το εφαρμοστέο δίκαιο για την επίλυση της διαφοράς. Η βούληση των μερών είναι ακόμη συμβατή με την αρχή του φυσικού δικαστή² η οποία εμπεριέχεται στο άρθρο 8 του Συντάγματος, ως η αρχή -κανείς δε στερείται χωρίς τη θέλησή του τον δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος-. Συνεπώς πρόκειται για μία παράλληλη συμπίεση της θεμελιώδους αρχής του φυσικού δικαστή και της γενικής αρχής της αυτονομίας της βουλήσεως, γεγονός που καθιστά την προσφυγή στην ιδιωτική δικαιοσύνη επιτρεπτή, άπαξ και εγκύτως επιλεγείσα από τα μέρη και ταυτοχρόνως υποχρεωτική. Επιπλέον τα μέρη μπορούν να επιλέξουν τον διαιτητή, τη διαδικασία, καθώς και το δίκαιο που θα εφαρμοστεί, καθιστώντας τη διαδικασία προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους. Ειδικότερα, η ελευθερία της βούλησης των μερών αποτυπώνεται: α) στην ελεύθερη απόφαση υπαγωγής στη διαιτησία, β) στην επιλογή των διαιτητών, γ) στην ελεύθερη διαμόρφωση της διαιτητικής διαδικασίας, δ) στην επιλογή του εφαρμοστέου για τη διαιτησία δικαίου³. Εξαιρέση στον παραπάνω κανόνα αποτελεί θα λέγαμε η επιλογή της αποδεικτικής διαδικασίας η οποία γίνεται από το διαιτητικό δικαστήριο, ωστόσο η παραπάνω ρύθμιση εφαρμόζεται με την επιφύλαξη μη ύπαρξης αντίθετης συμφωνίας των μερών.

- Ο τόπος – έδρα της διαιτησίας: Κεντρική σημασία στη διεθνή διαιτησία αποκτά ο τόπος της διαιτησίας, διότι το δίκαιο της οικείας πολιτείας είναι αυτό που διέπει τη διεξαγόμενη στην επικράτειά του διαιτησία και από την άλλη τα πολιτειακά δικαστήρια του τόπου διαιτησίας ασκούν υποστηρικτικές στη διαιτησία αρμοδιότητες ενώ παράλληλα ασκούν το δικαστικό έλεγχο των διαιτητικών αποφάσεων. Ο τόπος της διαιτησίας προσδιορίζει τη νομοθεσία που θα διέπει τη διαδικασία της διαιτησίας, γνωστή ως δίκαιο της έδρας της διαιτησίας. Το δίκαιο της έδρας καθορίζει βασικά θέματα της διαιτησίας, όπως:

- i. Τη διαδικασία διορισμού και αντικατάστασης των διαιτητών.
- ii. Τη δυνατότητα ακύρωσης μιας διαιτητικής απόφασης.
- iii. Τις διαδικαστικές εγγυήσεις που παρέχονται στα μέρη, όπως το δικαίωμα ακρόασης και η δίκαιη διαδικασία.
- iv. Τις περιπτώσεις όπου τα κρατικά δικαστήρια μπορούν να παρέμβουν στη διαδικασία διαιτησίας.

² Για την ταυτόσημη αρχή του «juge naturel» στο γαλλικό δίκαιο βλ. Code Constitutionnel, commente et annoté par M. de Villiers et Th.S. Renoux (2001) 546.

³ Bramelid and Malmstrom v Sweden, Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τη διάκριση μεταξύ υποχρεωτικής και εκούσιας διαιτησίας.

Επιπροσθέτως, τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να συμφωνήσουν στον τόπο διαιτησίας, και αυτό συνήθως γίνεται με ρήτρα στη σύμβασή τους. Η επιλογή ενός ουδέτερου και αξιόπιστου τόπου μπορεί να είναι κρίσιμη για τη δίκαιη διεξαγωγή της διαιτησίας. Μια αλλαγή του τόπου διαιτησίας μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη διαδικασία. Αν επιλεγεί νέος τόπος, η εφαρμοστέα νομοθεσία και η αρμοδιότητα των δικαστηρίων αλλάζουν. Επιπλέον μπορεί να έχει αντίκτυπο στην εκτελεστότητα της διαιτητικής απόφασης ή σε άλλες διαδικαστικές πτυχές. Οι διαιτητικές αποφάσεις που εκδίδονται σε χώρες που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης είναι εκτελεστές σε άλλα κράτη μέλη, γεγονός που καθιστά σημαντική την επιλογή ενός τόπου διαιτησίας σε χώρα που είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης. Αξίζει ακόμη να αναφερθεί ότι μεταξύ των δημοφιλέστερων τόπων διεξαγωγής διεθνών εμπορικών διαιτησιών συγκαταλέγεται το Λονδίνο (LCIA), Παρίσι (ICC), Σιγκαπούρη (SIAC), Χονγκ Κονγκ (HKIC), Ζυρίχη – Γενεύη (Swiss Chambers' Arbitration Institution). Αυτές οι πόλεις έχουν αναπτύξει εξειδικευμένα κέντρα διαιτησίας και προσφέρουν ισχυρή υποστήριξη από τοπικά δικαστήρια, καθιστώντας τες δημοφιλείς επιλογές για διεθνείς εμπορικές διαφορές.

- Ο ιδιωτικός και εμπιστευτικός χαρακτήρας της διαιτησίας: Η αρχή της δημοσιότητας της δίκης είναι θεμελιώδης αρχή του δικαίου της διαιτησίας, η διαιτησία ωστόσο αποτελεί εξαίρεση στην αρχή της δημοσιότητας και αποτελεί ιδιωτική διαδικασία⁴. Συναφής είναι θα λέγαμε και η αρχή της εμπιστευτικότητας της διαιτητικής διαδικασίας. Μέχρι πρόσφατα υπήρχε μια διάχυτη πεποίθηση ότι η διαιτησία είναι εκ φύσεως εμπιστευτική, πράγματι, παρά την έλλειψη οποιασδήποτε μνείας στην υποχρέωση εμπιστευτικότητας στα περισσότερα νομοθετήματα και κανόνες διαιτησίας. Άλλωστε οι γενικές αρχές του δικαίου εφαρμόζονται ακόμη και εν απουσία κειμένου κατά την περίφημη διατύπωση του Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας⁵, η αρχή αυτή ήταν κάτι σαν την «ιερή αγελάδα» της διεθνούς διαιτησίας και ένα σημαντικό της πλεονέκτημα έναντι της τακτικής διαδικασίας. Υποστηρίζεται ακόμη ότι στη γενική αρχή της εμπιστευτικότητας περιλαμβάνεται και αρχή της εμπιστευτικότητας των διαπραγματεύσεων για τη φιλική επίλυση της διαφοράς πριν από την προσφυγή στη διαιτησία, η οποία εναπόκειται θα μπορούσαμε να πούμε και στην πίστη των μερών, υπό την έννοια του αποκλεισμού αποδεικτικών μέσων που αφορούν στο στάδιο αυτό. Αξίζει τέλος να αναφερθεί ότι ο εμπιστευτικός χαρακτήρας της διαιτησίας εκτείνεται ως και τη θεμελίωση των διαιτητικών αποφάσεων⁶, υπό την έννοια ότι τα μέρη στη διαιτησία μπορούν να συμφωνήσουν, ρητά ή σιωπηρά, την απάλειψη της αιτιολογίας από τη διαιτητική απόφαση ή την περίληψή της σε

⁴ ΕΔΔΑ Deweer v Belgium - Application no. 18479/91.

⁵ Βλ., J.- L. Bergel, op.cit., σημ. 1, 85, υποσ. 4.

⁶ Βλ. ενδεικτικά το Άρθρο 31(2) του Πρότυπου Νόμου UNCITRAL περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, το Άρθρο 31(2) του Ν.2735/1999 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία.

ξεχωριστό έγγραφο με άκρως εμπιστευτικό χαρακτήρα. Πράγματι, τα μέρη στη διαιτησία έχουν συμφέρον από μία επαρκώς αιτιολογημένη διαιτητική απόφαση, η οποία είναι κρίσιμη για το κύρος και την εκτελεστικότητα της διαιτητικής απόφασης που θα αναλύσουμε παρακάτω. Στην πράξη σπάνια συμφωνείται κάτι ανάλογο από τα μέρη για τη διασφάλιση της μυστικότητας της διαιτησίας και μάλιστα σε περιπτώσεις που κατά τη διαιτητική διαδικασία αποκαλύφθηκαν απόρρητα εμπορικά μυστικά ή επιχειρηματικά σχέδια.

- Εκτελεστικότητα των διαιτητικών αποφάσεων: Οι διαιτητικές αποφάσεις είναι εκτελεστές διεθνώς, βάσει της Σύμβασης της Νέας Υόρκης του 1958, η οποία επιτρέπει την αναγνώριση και εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων σε περισσότερες από 160 χώρες. Οι βασικές προϋποθέσεις εκτελεστικότητας της διαιτητικής απόφασης όπως ορίζονται στη Σύμβαση της Νέας Υόρκης προϋποθέτουν:

- i. Ύπαρξη γραπτής συμφωνίας για διαιτησία: Η διαιτητική απόφαση πρέπει να βασίζεται σε έγκυρη διαιτητική συμφωνία μεταξύ των μερών, όπως απαιτεί το άρθρο 2 της Σύμβασης.
- ii. Η απόφαση πρέπει να είναι δεσμευτική: Μια διαιτητική απόφαση πρέπει να έχει καταστεί οριστική και δεσμευτική για τα μέρη, δηλαδή να μην είναι δυνατόν να αμφισβητηθεί ή να ανατραπεί με άλλες διαδικασίες.
- iii. Απόφαση που έχει εκδοθεί σε χώρα που είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης: Η απόφαση πρέπει να έχει εκδοθεί σε μία από τις χώρες που έχει επικυρώσει τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης.

Πρέπει να τονιστεί ότι η έκδοση της απόφασης από το δικάζον διαιτητικό δικαστήριο δε συνεπάγεται και την εκτελεστότητά της, καθώς ο αιτών πρέπει να προσκομίσει για επικύρωση την προς αναγνώριση απόφαση στα εθνικά δικαστήρια προκειμένου αυτή να καταστεί εκτελεστή. Η διαδικασία εκτέλεσης μιας διαιτητικής απόφασης συνήθως περιλαμβάνει την προσφυγή στα εθνικά δικαστήρια του κράτους όπου επιθυμεί ο δικαιούχος να εκτελέσει την απόφαση. Στη συνέχεια το αρμόδιο δικαστήριο θα εξετάσει εάν πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις όπως προβλέπονται στη Σύμβαση της Νέας Υόρκης, προκειμένου να εκτελεστεί η διαιτητική απόφαση. Ειδικότερα η προς εκτέλεση απόφαση θα πρέπει να έχει τον χαρακτήρα απόφασης με διατακτικό δεκτικό αναγνώρισης ή εκτέλεσης, που προκύπτει δηλαδή από διαφορά ουσίας ή νομική, για παράδειγμα δεν φέρει τον χαρακτήρα διαιτητικής αποφάσεως κατά την έννοια της Σύμβασης της Νέας Υόρκης μία διαιτητική πραγματογνωμοσύνη⁷. Ακόμη, θα πρέπει η διαιτητική απόφαση να είναι «τελεσίδικη» δηλαδή δεκτική μόνο ακύρωσης ή αναγνώρισης, δεν είναι επομένως δεκτικές αναγνώρισης προσωρινές, μη οριστικές αποφάσεις, ενώ αποφάσεις δικαστηρίων που έχουν κρίνει επί της διαδικασίας διαιτησίας δεν είναι

⁷ Πρωτοδικείο του New Hampshire, 2006.

διαιτητικές. Αυτονόητο είναι ακόμη ότι η διαιτητική απόφαση πρέπει να είναι έγγραφη και υπογεγραμμένη από το διαιτητικό δικαστήριο.

1.4. Συμπεράσματα

Ενόψει των ανωτέρω η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται από την υπερφόρτωση των ελληνικών δικαστηρίων, όπως η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης, η οποία αποτελεί εμπόδιο στην αποτελεσματική πρόσβαση των πολιτών σε έννομη προστασία, κρίνεται πιο επιτακτική από ποτέ. Οι καθυστερήσεις που επιδεινώνονται συνεχώς, επηρεάζουν τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος και παραβιάζουν τις συνταγματικές και ευρωπαϊκές εγγυήσεις για δίκαιη δίκη σε εύλογο χρόνο. Οι εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών, και ειδικότερα η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία, προτείνονται ως βασικός μοχλός αποσυμφόρησης των δικαστηρίων.

Η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία παρέχει στα μέρη μια ευέλικτη, ταχεία και εμπιστευτική διαδικασία επίλυσης διαφορών, η οποία διέπεται από βασικές αρχές όπως η ελεύθερη βούληση των μερών, η ανεξαρτησία της διαδικασίας και η εκτελεστότητα των αποφάσεων διεθνώς. Οι διάδικοι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τον διαιτητή και τους κανόνες που θα εφαρμοστούν, γεγονός που καθιστά τη διαδικασία περισσότερο προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους και τους προσφέρει μια αξιόπιστη εναλλακτική λύση αντί των κρατικών δικαστηρίων. Παράλληλα, η εμπιστευτικότητα της διαιτησίας προστατεύει τις επιχειρηματικές πληροφορίες των εμπλεκόμενων μερών, ενώ η διεθνής εκτελεστότητα των διαιτητικών αποφάσεων ενισχύει την ασφάλεια στις διασυνοριακές εμπορικές συναλλαγές.

Η επιλογή της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας συμβάλλει έτσι στην ενίσχυση της δικαιοσύνης και της οικονομικής σταθερότητας, ενώ παράλληλα περιορίζει τις επιπτώσεις της αρνησιδικίας και ενισχύει την εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα. Ως εκ τούτου, η διερεύνηση και αξιοποίηση αυτής της εναλλακτικής μεθόδου μπορούν να αποτελέσουν καθοριστικό παράγοντα στην εξέλιξη του ελληνικού δικαστικού συστήματος, συμβάλλοντας στην αποκατάσταση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του.

Κεφάλαιο 2.

Διεθνείς Συμβάσεις και Θεσμικά Όργανα στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία

2.1. Οι Διεθνείς Συμβάσεις

Η ισχύς και η αποτελεσματικότητα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας ενισχύονται μέσα από ένα σύνολο διεθνών συμβάσεων που θεσπίζουν κοινούς κανόνες για την αναγνώριση και εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων. Οι πιο σημαντικές από αυτές τις συμβάσεις, μεταξύ αυτών και η Σύμβαση της Νέας Υόρκης, αποτελούν τη νομική βάση για τη διεξαγωγή της διαιτησίας και την εναρμόνιση των διαδικασιών μεταξύ διαφορετικών δικαιοδοσιών, εξασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την ασφάλεια στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές.

Σύμβαση της Νέας Υόρκης, 1958

Η Σύμβαση για την Αναγνώριση και Εκτέλεση Ξένων Διαιτητικών Αποφάσεων, γνωστή ως Σύμβαση της Νέας Υόρκης, αποτελεί θα λέγαμε το πιο σημαντικό και ευρέως αναγνωρισμένο πολυμερές συμβατικό πλαίσιο στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και συνέβαλε ουσιαδώς στην ενίσχυση του θεσμού διότι ενδυνάμωσε την κινητικότητα των διαιτητικών αποφάσεων μεταξύ διαφόρων κρατών και δικαιοδοσιών⁸. Η σύμβαση έχει υιοθετηθεί πλέον από περισσότερες από εκατόν εξήντα (160) χώρες και προβλέπει την αναγνώριση των διαιτητικών συμφωνιών, την εκτέλεση ξένων διαιτητικών αποφάσεων σε άλλα κράτη καθώς και την περιορισμένη δυνατότητα των δικαστηρίων να αρνηθούν την αναγνώριση ή την εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων.

Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης αποτελεί παραδειγματική περίπτωση διεθνούς συμβατικού κειμένου θεσπίζοντας ομοιόμορφους κανόνες, του οποίου η μακροβιότητα και λειτουργικότητα οδήγησε σε σύγκλιση διαφορετικών δικαιοταξιών. Η σπουδαιότητα αυτού του κειμένου σε συνδυασμό με την παράλληλη εφαρμογή του και την αναγκαιότητα ύπαρξης ομοιομορφίας, οδήγησε τους διεθνείς δικαστές Howard Holtzman και Stephen Schwebel να προτείνουν την σύσταση ενός υπερεθνικού δικαιοδοτικού οργάνου αρμοδίου να αποφαινεται δεσμευτικά επί παντός ερμηνευτικού ζητήματος, παρότι η θέσπισή του δεν τελεσφόρησε.

Σύμβαση της Ουάσιγκτον, 1965

Η Σύμβαση για την Επίλυση Διαφορών από Επενδύσεις μεταξύ Κρατών και Υπηκόων Άλλων Κρατών, γνωστή ως ICSID Convention. Η σύμβαση αυτή αφορά κυρίως τις επενδυτικές

⁸ Cfer. Volz, Jane L. - Haydock, Roger S., "Foreign Arbitral Awards: Enforcing the Award Against the Recalcitrant Loser", 21WM Mitchell L. Rev. (1996). 867

διαφορές μεταξύ κρατών και αλλοδαπών επενδυτών, αλλά έχει σημαντική επιρροή στη διεθνή εμπορική διαιτησία, ιδίως σε περιπτώσεις όπου εμπλέκονται επενδύσεις. Η σύμβαση δημιουργήθηκε για να προσφέρει ένα σταθερό θεσμικό πλαίσιο για την επίλυση διαφορών που προκύπτουν από διακρατικές επενδύσεις. Στόχος είναι να προστατεύονται οι ξένοι επενδυτές και να προάγεται η εμπιστοσύνη στις διεθνείς επενδύσεις. Αξίζει τέλος να αναφερθεί ότι βάσει της παρούσας σύμβασης θεσπίστηκε το Διεθνές Κέντρο για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών (ICSID) που λειτουργεί ως αναγνωρισμένος μηχανισμός επίλυσης διαφορών, βλ. αναλυτικά παρακάτω.

Σύμβαση της Γενεύης, 1927

Η πλήρης ονομασία της είναι Σύμβαση για την εκτέλεση ξένων διαιτητικών αποφάσεων και πρόκειται για μία από τις πρώτες διεθνείς προσπάθειες για την προώθηση της αναγνώρισης και εκτέλεσης ξένων διαιτητικών αποφάσεων. Αν και σε μεγάλο βαθμό αντικαταστάθηκε από τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958, παραμένει σημαντική στην εξέλιξη του διεθνούς νομικού πλαισίου για τη διαιτησία. Με την θέσπιση της Σύμβασης της Νέας Υόρκης, η Σύμβαση της Γενεύης του 1927 έχασε εν της πράγμασι την ισχύ της για τις περισσότερες χώρες, καθώς η νέα σύμβαση προσέφερε ένα πιο σύγχρονο και αποτελεσματικό πλαίσιο για την αναγνώριση και εκτέλεση ξένων διαιτητικών αποφάσεων.

Σύμβαση της Γενεύης, 1961

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Γενεύης για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία (European Convention on International Commercial Arbitration) στοχεύει στην προώθηση της εμπορικής διαιτησίας στην Ευρώπη. Εισάγει διαδικασίες που διευκολύνουν την επιλογή των διαιτητών και τη διεξαγωγή της εν γένει διαδικασίας διαιτησίας, ενώ ρυθμίζει τη δυνατότητα άσκησης προσφυγών κατά των αποφάσεων. Η Σύμβαση αυτή παραμένει ενεργή και αφορά κυρίως τις εμπορικές διαφορές μεταξύ εταιρειών διαφορετικών χωρών στην Ευρώπη. Αξιοσημείωτο είναι ότι η παρούσα σύμβαση παρέχει ένα πλαίσιο για την επιλογή των διαιτητών, ακόμα και σε περιπτώσεις όπου τα μέρη δεν έχουν συμφωνήσει σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή όργανο που θα επιλύσει τη διαφορά.

Η Σύμβαση της Γενεύης του 1961 λειτουργεί συμπληρωματικά με τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης. Ενώ η Σύμβαση της Νέας Υόρκης επικεντρώνεται στην αναγνώριση και εκτέλεση ξένων διαιτητικών αποφάσεων, η Σύμβαση της Γενεύης του 1961 διευκολύνει τη διαδικασία διαιτησίας, ιδιαίτερα στις εμπορικές διαφορές μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών.

UNCITRAL Model Law, 1985, όπως αναθεωρήθηκε το 2006

Δεν πρόκειται κατ' ουσία για σύμβαση αλλά Πρότυπη Νομοθεσία για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία, UNCITRAL⁹. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών επεξεργάστηκε και συνέταξε το έτος 1985 ένα πρότυπο νομικό πλαίσιο (Model Law), που υιοθετήθηκε από πολλές χώρες ως βάση για τη θέσπιση της εθνικής νομοθεσίας τους σχετικά με τη διαιτησία. Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL παρέχει κανόνες για τη διαδικασία της διαιτησίας, τη διαδικασία επιλογής διαιτητών και την ακύρωση ή εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων.

Μεταξύ των βασικών στόχων της UNCITRAL συγκαταλέγεται:

- i. Η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών, μειώνοντας τα προβλήματα που προκύπτουν από τις διαφορές στα νομικά συστήματα, με στόχο την ύπαρξη ενός κοινού κατανοητού σε όλους πλαισίου που να εφαρμόζεται σε διεθνές επίπεδο.
- ii. Η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων στη διεθνή διαιτησία, επιτρέποντάς τους να γνωρίζουν ότι υπάρχουν σαφείς κανόνες και διαδικασίες που ισχύουν σε πολλές χώρες.
- iii. Τέλος, η διαφάνεια και ασφάλεια, καθώς το Model Law παρέχει ένα ξεκάθαρο νομικό πλαίσιο για τη διαιτησία, από την έναρξη της διαδικασίας έως την αναγνώριση και εκτέλεση της διαιτητικής απόφασης.

Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία αποτελεί μία αληθινή κωδικοποίηση εθίμων και συνήθων πρακτικών σε θέματα διεθνούς εμπορικής διαιτησίας και ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και έχει ήδη υιοθετηθεί από 32 κράτη ανάμεσα σε αυτά ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Γερμανία, η Σιγκαπούρη, η Ιαπωνία κ.α. Ο πρότυπος αυτός νόμος τροποποιήθηκε εκτενώς το έτος 2006, προκειμένου οι ρυθμίσεις του να ανταποκριθούν στις εξελίξεις του δικαίου της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, επιπλέον η αναθεώρηση ενσωματώνει τις νέες τεχνολογίες, διευκολύνοντας τη χρήση ηλεκτρονικών επικοινωνιών και εγγράφων στις διαδικασίες διαιτησίας.

Παράλληλα οι εξελίξεις αυτές σε διεθνές επίπεδο κατέστησαν αναγκαίο τον εκσυγχρονισμό του ημεδαπού δικαίου της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας με τη θέσπιση ενός νέου κανονιστικού πλαισίου, το οποίο θα ανταποκρίνεται προς αυτές. Η Ελλάδα υιοθέτησε σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητες τις ρυθμίσεις του εν λόγω πρότυπου νόμου, με τη θέση σε ισχύ του νόμου 2735/1999 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία¹⁰. Εν συνεχεία και ενόψει των συνεχώς διαδραματιζόμενων εξελίξεων, συντάχθηκε και τέθηκε σε ισχύ ο νόμος 5016/2023¹¹, με αντικείμενο την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο των αναθεωρημένων ρυθμίσεων του πρότυπου νόμου της UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία, μετά και την αναθεώρηση

⁹ United Nations Commission on International Trade Law

¹⁰ ΦΕΚ Α' 167/18.8.1999.

¹¹ ΦΕΚ Α' 21/4.2.2023.

του έτους 2006, ώστε η διεθνής διαιτησία να εμπεδωθεί στην ελληνική έννομη τάξη ως ένας θεσμός, ο οποίος θεμελιώνεται κατά κύριο λόγο στην αυτονομία των μερών. Ειδικότερες εκφάνσεις τις αυτονομίας των μερών αποτελεί, η ελευθερία τους αρχικώς να προβούν στο θεσμό της διαιτησίας για την επίλυση των διαφορών τους αλλά και να επιλέξουν τους διαιτητές που θα κρίνουν επ' αυτών, καθώς επίσης και τους εφαρμοστέους κανόνες. Θα αναφερθούμε τόσο στον νόμο 2735/1999 όσο και στον πρόσφατα αναθεωρημένο 5016/2023 αλλά και στην ενσωμάτωση των κανόνων του Πρότυπου Νόμου της UNCITRAL με περισσότερες λεπτομέρειες σε επόμενο κεφάλαιο.

Αξίζει τέλος να αναφέρουμε τα βασικά στοιχεία του Πρότυπου Νόμου της UNCITRAL όπως αυτά διαμορφώνονται πριν και μετά την αναθεώρηση που έλαβε χώρα το έτος 2006. Ειδικότερα:

- Αρχή της μη παρέμβασης των εθνικών δικαστηρίων: Το Model Law περιορίζει την παρέμβαση των εθνικών δικαστηρίων στις διαιτητικές διαδικασίες, εκτός από συγκεκριμένες περιπτώσεις (π.χ. διορισμός διαιτητών ελλείψει συμφωνίας, ακύρωση της διαιτητικής απόφασης για λόγους δημόσιας τάξης ή παρατυπίας στη διαδικασία).
- Αρχή της ελεύθερης συμφωνίας των μερών: Τα μέρη σε μια εμπορική διένεξη έχουν την ελευθερία να επιλέξουν τον τόπο, τη διαδικασία και τους κανόνες διαιτησίας που θα ισχύσουν, βλ ανωτέρω Κεφάλαιο I. Αυτή η ελευθερία διασφαλίζεται από το Model Law, εκτός εάν παραβιάζει βασικές αρχές της δημόσιας τάξης.
- Υποστήριξη της Διεθνούς Διαιτησίας: Το Model Law περιλαμβάνει κανόνες για τη συγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, τα προσόντα και την ανεξαρτησία των διαιτητών, καθώς και την επίλυση διαφορών που αφορούν το διορισμό τους.
- Αναγνώριση και εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων: Οι διαιτητικές αποφάσεις που εκδίδονται σύμφωνα με τον Πρότυπο Νόμο είναι δεσμευτικές και εκτελεστές χωρίς να απαιτείται πρόσθετη δικαστική διαδικασία, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις ακύρωσής της από τα εθνικά δικαστήρια.
- Προσδιορισμός των λόγων ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης: Το Model Law ορίζει περιορισμένους λόγους, για τους οποίους το εθνικό δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει μια διαιτητική απόφαση αλλά και τις προϋποθέσεις για την ακύρωση της διαιτητικής απόφασης.

2.2. Θεσμικά Όργανα

Τα θεσμικά όργανα για τη διεθνή εμπορική διαιτησία είναι οργανισμοί που παρέχουν ένα πλαίσιο και διαδικασίες για την επίλυση διαφορών μέσω διαιτησίας. Κάποια από τα πιο σημαντικά θεσμικά όργανα που είναι αναγνωρισμένα διεθνώς είναι τα εξής:

Το **Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (International Chamber of Commerce - ICC)**, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παγκόσμιους οργανισμούς που ασχολείται με την προώθηση του διεθνούς εμπορίου, των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης. Ιδρύθηκε το 1919 στο Παρίσι με στόχο τη διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ χωρών και την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας στον επιχειρηματικό τομέα. Διαθέτει παραρτήματα σε περισσότερες από 100 χώρες και συνεργάζεται με εθνικά εμπορικά επιμελητήρια και οργανισμούς, υποστηρίζοντας την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και τη διασυνοριακή συνεργασία. Μερικές από τις κύριες λειτουργίες και δραστηριότητες του ICC είναι ο καθορισμός διεθνών κανόνων και προτύπων που διευκολύνουν το παγκόσμιο εμπόριο. Επιπλέον το ICC συμμετέχει ενεργά στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της διεθνούς πρωτοβουλίας που αφορά στην αειφόρο ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα και την προστασία του περιβάλλοντος. Το Διεθνές Δικαστήριο Διαιτησίας του ICC παρέχει ακόμη έναν από τους πιο αναγνωρισμένους μηχανισμούς διαιτησίας στον κόσμο για την επίλυση εμπορικών διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων. Τέλος, το ICC έχει συμβουλευτικό ρόλο σε διεθνείς οργανισμούς καθώς συνεργάζεται στενά με οργανισμούς όπως τα Ηνωμένα Έθνη, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), παρέχοντας επιχειρηματικές προτάσεις και συστάσεις για τη βελτίωση του παγκόσμιου εμπορικού συστήματος.

Το **Διεθνές Κέντρο για την Επίλυση Επενδυτικών Διαφορών (International Centre for Settlement of Investment Disputes - ICSID)** ειδικεύεται στην επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών. Ιδρύθηκε το 1966 και λειτουργεί υπό της αιγίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας, με στόχο τη διευκόλυνση της επίλυσης επενδυτικών διαφορών προς ενίσχυση του διεθνούς επενδυτικού κλίματος, προωθώντας τη δικαιοσύνη και τη σταθερότητα. Το ICSID παρέχει πλατφόρμα για διαιτησία που αποτελεί έναν από τους κύριους μηχανισμούς επίλυσης επενδυτικών διαφορών και είναι νομικά δεσμευτική για τα μέρη. Οι αποφάσεις του ICSID είναι δεσμευτικές και δεν υπόκεινται σε έφεση και προσφυγή από τα εθνικά δικαστήρια των κρατών-μελών, εκτός από περιπτώσεις πολύ ειδικών λόγων ακύρωσης, κάτι που προσφέρει αναμφίβολα ισχυρή νομική ασφάλεια στους ξένους επενδυτές. Οι αποφάσεις αυτές μπορούν να εφαρμοστούν σε οποιοδήποτε από τα κράτη που είναι μέλη της Σύμβασης ICSID. Μέχρι σήμερα, το ICSID αριθμεί περισσότερα από 150 κράτη μέλη που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση ICSID και τα κράτη αυτά δεσμεύονται να αναγνωρίζουν και να εφαρμόζουν τις αποφάσεις του ICSID. Το θεσμικό αυτό όργανο συμβάλλει σημαντικά στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ της κυριαρχίας των κρατών και των δικαιωμάτων των ξένων επενδυτών, αποτελώντας έναν από τους πιο αναγνωρισμένους διεθνείς θεσμούς για την επίλυση επενδυτικών διαφορών.

Το **Διεθνές Διαιτητικό Ινστιτούτο της Στοκχόλμης (Stockholm Chamber of Commerce Arbitration Institute - SCC)**. Ιδρύθηκε το 1917 και αποτελεί τμήμα του Εμπορικού

Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης. Το SCC είναι ιδιαίτερα αναγνωρισμένο για τη διευκόλυνση της επίλυσης διακρατικών εμπορικών διαφορών, καθώς και διαφορών μεταξύ κρατών και ιδιωτών επενδυτών. Το SCC είναι ιδιαίτερα δημοφιλές για διαφορές που αφορούν κρατικές επιχειρήσεις ή κρατικές διαφορές. Ειδικά κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, το SCC χρησίμευσε ως ουδέτερος τόπος για διαφορές μεταξύ επιχειρήσεων από χώρες του Ανατολικού και Δυτικού Μπλοκ. Επιπλέον, το θεσμικό αυτό όργανο είναι γνωστό για τις γρήγορες και αποτελεσματικές διαδικασίες του καθώς τα μέρη μπορούν να επιλέξουν τόσο τις διαδικασίες διαιτησίας που προτιμούν, όσο και τους διαιτητές. Οι κανόνες του SCC παρέχουν ευελιξία στη διαχείριση των διαφορών, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζουν δικαιοσύνη και διαφάνεια. Το SCC είναι ευρέως αναγνωρισμένο ως ένα από τα κορυφαία θεσμικά όργανα διεθνούς διαιτησίας, ιδιαίτερα για διαφορές που αφορούν την ενέργεια, τις επενδύσεις και τις κρατικές επιχειρήσεις. Η ουδετερότητα της Σουηδίας και η μακροχρόνια παράδοση του SCC στην επίλυση διακρατικών διαφορών του προσδίδουν κύρος και αξιοπιστία στη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα. Ως αποτέλεσμα, το SCC συνεχίζει να είναι βασικός πυλώνας για την προώθηση της διεθνούς διαιτησίας και της επίλυσης διαφορών σε παγκόσμια κλίμακα.

Το Διαιτητικό Δικαστήριο του Λονδίνου ((London Court of International Arbitration - LCIA), είναι ένα από τα πιο αναγνωρισμένα διεθνή κέντρα διαιτησίας στον κόσμο. Ιδρύθηκε το 1892 και εδρεύει στο Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο, και αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και πιο γνωστά διαιτητικά θεσμικά όργανα στον κόσμο. Έχει διεθνή αναγνώριση και προσφέρει υπηρεσίες διαιτησίας και επίλυσης διαφορών για εμπορικά ζητήματα. Παρέχει ένα ευέλικτο πλαίσιο διαιτησίας με έμφαση στη γρήγορη και αποδοτική επίλυση διαφορών.

Το Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο (Permanent Court of Arbitration - PCA), ιδρύθηκε το 1899 και εδρεύει στη Χάγη, Ολλανδία. Παρόλο που δημιουργήθηκε για την ειρηνική επίλυση διακρατικών διαφορών σε περίπτωση διεθνών συγκρούσεων, πλέον χειρίζεται και εμπορικές διαφορές, κυρίως εκείνες που αφορούν κρατικούς οργανισμούς και ιδιώτες ή εταιρείες. Το PCA διαθέτει ένα ευρύ φάσμα δικαιοδοσίας καθώς έχει τη δυνατότητα να αναλαμβάνει υποθέσεις που αφορούν όχι μόνο κράτη αλλά και εταιρείες, ιδιώτες και άλλους φορείς, υπό την προϋπόθεση ότι τα εμπλεκόμενα μέρη συμφωνούν στην αρμοδιότητά του, ενώ διακρίνεται για την ευελιξία του να προσαρμόζει τις διαδικασίες ανάλογα με τις ανάγκες των μερών. Είναι τέλος ιδιαίτερα γνωστό για τις υποθέσεις που αφορούν την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών και περιβαλλοντικές διαφορές.

Το Διεθνές Κέντρο Διαιτησίας του Χονγκ Κονγκ (Hong Kong International Arbitration Centre - HKIAC), με έδρα το Χονγκ Κονγκ, Κίνα. Το HKIAC είναι ένα από τα κορυφαία διαιτητικά κέντρα στην Ασία αλλά και παγκοσμίως, παρέχοντας υπηρεσίες διαιτησίας και επίλυσης διαφορών για περιφερειακές και διεθνείς διαφορές. Ιδρύθηκε το 1985 και έχει

καθιερωθεί ως ένα από τα πιο αξιόπιστα κέντρα για εναλλακτική επίλυση διαφορών στην περιοχή της Ασίας - Ειρηνικού, ενώ τα τελευταία χρόνια θεωρείται κορυφαία επιλογή για διεθνή διαιτησία λόγω της στρατηγικής του τοποθεσίας και του ισχυρού νομικού πλαισίου. Είναι γνωστό για την ταχύτητα και την ευελιξία στις διαδικασίες του, κάτι που το καθιστά ιδιαίτερα ελκυστικό για τις επιχειρήσεις της Ασίας. Τέλος, το HKIAC είναι ιδιαίτερα γνωστό για τη διαχείριση διαφορών στον τομέα της τεχνολογίας, των τηλεπικοινωνιών, της ενέργειας και της κατασκευαστικής βιομηχανίας, όπου απαιτούνται ειδικές γνώσεις και γρήγορες λύσεις.

Το Διεθνές Κέντρο Διαιτησίας της Σιγκαπούρης (Singapore International Arbitration Centre - SIAC) αποτελεί ένα ακόμα κορυφαίο διαιτητικό κέντρο στην Ασία, γνωστό για την ισχυρή νομική υποστήριξη που παρέχει η Σιγκαπούρη στις διαδικασίες διαιτησίας. Είναι πολύ δημοφιλές μεταξύ των πολυεθνικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Ιδρύθηκε το 1991 και έχει εξελιχθεί σε ένα από τα πλέον προτιμώμενα κέντρα διαιτησίας για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της Ασίας και Ειρηνικού, αλλά και για πολυεθνικές εταιρείες που αναζητούν ένα ουδέτερο μέρος για την επίλυση διαφορών.

Τα παραπάνω όργανα παρέχουν το νομικό και διοικητικό πλαίσιο για τη διαιτησία, διασφαλίζοντας ότι οι εμπορικές διαφορές επιλύονται με δίκαιο, αποδοτικό και διαφανή τρόπο, σύμφωνα με διεθνώς αναγνωρισμένους κανόνες και διαδικασίες.

Κεφάλαιο 3.

Ο νόμος 2735/1999 - Θεμελιώδεις διατάξεις, ελλείψεις και κενά του νόμου

3.1. Θεμελιώδεις διατάξεις

Πρόκειται για το προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο νόμος 2735/1999¹² περί Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας αποτελεί μια θετική εξέλιξη του δικαίου της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας στην Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψιν ότι ορισμένες τουλάχιστον διατάξεις έρχονται να εκσυγχρονίσουν αντίστοιχες διατάξεις του ΚΠολΔ, ενώ άλλες επικυρώνουν και καθιστούν γνωστούς τους κανόνες που ισχύουν στον χώρο αυτόν. Σημαντική ακόμη εξέλιξη είναι η ομοιομορφία με διεθνώς αποδεκτές πλέον ρυθμίσεις καθώς η ενσωμάτωση του Πρότυπου Νόμου της UNCITRAL, όπως αυτός ίσχυε πριν από την αναθεώρηση του 2006. Όπως εκτέθηκε και ανωτέρω, ο Πρότυπος Νόμος αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία του νόμου 2735/1999, τον οποίο και ουσιαστικά υιοθέτησε με κάποιες διαφοροποιήσεις αφού αποτέλεσε υπόδειγμα νόμου για τον εθνικό νομοθέτη, με μερικές τροποποιήσεις εμπνευσμένες από την προϋπάρχουσα ελληνική νομοθεσία και τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων. Στην πράξη ακόμα γίνεται αντιληπτό ότι ορισμένες διατάξεις του υπό κρίση νόμου αποτελούν πιστή αντιγραφή της UNCITRAL, ενώ έχει ειπωθεί πως έχουν λάβει χώρα ορισμένες μεταφραστικές ατέλειες χωρίς να επηρεάζουν όμως ουσιωδώς το περιεχόμενο των διατάξεων του νόμου. Τέλος, εντοπίζονται κάποια σημεία ουσιαστικής διαφοροποίησης του νόμου 2735/1999 από τον Πρότυπο Νόμο, εκ των οποίων ορισμένα αποτελούν νεωτερισμούς και ουσιαστικές προσθήκες για τον θεσμό της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας.

Ακολουθεί πίνακας με τα οφέλη των ρυθμίσεων του νόμου 2735/1999 όπως αυτός δημοσιεύτηκε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης από τη νομοπαρασκευαστική επιτροπή, σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης με τίτλο «ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ».

¹² ΦΕΚ Α' 167/ 18.8.1999.

		ΘΕΣΜΟΙ, ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ	ΑΓΟΡΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	ΦΥΣΙΚΟ, ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΟΦΕΛΗ ΡΥΘΜΙΣΗΣ	ΑΜΕΣΑ	Αύξηση εσόδων		X		
		Μείωση δαπανών				
		Εξοικονόμηση χρόνου		X		
		Μεγαλύτερη αποδοτικότητα / αποτελεσματικότητα		X		
		Άλλο				
	ΕΜΜΕΣΑ	Βελτίωση παρεχόμενων υπηρεσιών				
		Δίκαιη μεταχείριση πολιτών				
		Αυξημένη αξιοπιστία / διαφάνεια θεσμών		X		
		Βελτιωμένη διαχείριση κινδύνων				
		Άλλο				

Σχολιασμός / ποιοτική αποτίμηση:

Το νομοσχέδιο αναμένεται να έχει θετικές επενέργειες, εντοπιζόμενες προεχόντως στην προσπάθεια προσέλκυσης ξένων επενδύσεων αλλά και γενικότερα στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και των διεθνών συναλλαγών. Επιπλέον θα διευκολύνει το έργο της αποσυμφόρησης των πολιτικών δικαστηρίων, παρέχοντας συγχρόνως ένα σταθερό πλαίσιο επίλυσης των διαφορών συμβατό με την αρχή της ασφάλειας δικαίου, με το οποίο είναι ήδη εξοικειωμένες οι διεθνείς εμπορικές επιχειρήσεις.

3.2. Ελλείψεις – κενά του νόμου

Αξίζει ακόμη να αναφέρουμε ορισμένες ελλείψεις του υπό κρίση νόμου, σε συνάρτηση με τον Πρότυπο Νόμο και ιδίως όσον αφορά την αίτηση ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης.

Ειδικότερα, ο υπό κρίση νόμος εν αντιθέσει με το άρθρο 16 παρ. 3 του Πρότυπου Νόμου, δεν προβλέπει τη δυνατότητα αίτησης ακύρωσης κατά μιας μερικής, ατελούς διαιτητικής απόφασης που αναγνωρίζει τη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου επί ορισμένης διαφοράς. Συγκεκριμένα το ελληνικό δίκαιο προβλέπει την ακύρωση μόνο τελικών αποφάσεων, γεγονός που αποκλείει την αμφισβήτηση μέσω της αίτησης ακύρωσης μη οριστικών αποφάσεων, ήτοι προσωρινών διαταγών, αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων βλ. αμέσως παρακάτω.

Επιπλέον κατά το άρθρο 17 παρ. 2 του νόμου 2735/1999, και σε αντίθεση με τον Πρότυπο Νόμο, οι αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων του διαιτητικού δικαστηρίου δεν είναι εκτελεστές με μόνη την έκδοσή τους, ενώ η θεμελίωση εκτελεστηρίου τύπου από τα τακτικά δικαστήρια είναι απαραίτητη.

Ακόμη σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ. 2 του νόμου 2735/1999, συμπεριλαμβάνεται ως λόγος ακύρωσης, η κρίση από το διαιτητικό δικαστήριο επί θέματος που δεν εμπίπτει στη συμφωνία διαιτησίας. Επομένως προκύπτει ότι δεν είναι λόγος ακύρωσης διαιτητικής απόφασης το γεγονός ότι κρίνει επί ζητήματος που δεν υποβλήθηκε μεν από τους διαδίκους αλλά καλύπτεται από τη συμφωνία διαιτησίας, ακόμα κι αν δεν συμπεριλήφθηκε στις αιτήσεις των διαδίκων στο διαιτητικό δικαστήριο.

Τέλος, το άρθρο 35 του νόμου 2735/1999 ορίζει ότι οι διαιτητικές αποφάσεις έχουν την ισχύ δεδικασμένου και είναι εκτελεστές από την έκδοσή τους. Ενώ η κατάθεση αντιγράφου της απόφασης στα κρατικά δικαστήρια που προβλέπει το αντίστοιχο άρθρο του Πρότυπου Νόμου δεν ενσωματώνεται στον υπό κρίση ελληνικό νόμο και επομένως δεν αποτελεί όρο της εκτελεστότητας της διαιτητικής απόφασης.

Τέλος επισημαίνεται ότι οι τροποποιήσεις του 2006 στον Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL σε κάθε περίπτωση δεν αντανακλώνται στον ελληνικό νόμο, βασικό παράδειγμα είναι η αναγνώριση του έγγραφου τύπου ως απαραίτητου χαρακτηριστικού της συμφωνίας περί διαιτησίας, ενώ παράλληλα ο ελληνικός νόμος δεν ορίζει ότι η ερμηνεία του θα γίνεται με βάση τις γενικές αρχές που τον διέπουν και δεν περιέχει τις αναλυτικές διατάξεις περί ασφαλιστικών μέτρων όπως η νέα έκδοση του Πρότυπου Νόμου.

Ένα από τα πλέον καίρια νομοθετικά κενά του προϊσχύσαντος νόμου αφορούσε στην αίτηση ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης με τον νόμο να αναφέρει συγκεκριμένα *«Αρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής ακύρωσης που προβλέπεται στο άρθρο 34 παρ. 2 είναι το Εφετείο στην περιφέρεια του οποίου εκδόθηκε η διαιτητική απόφαση...»*, η έλλειψη του νόμου αφορά στη συγκρότηση του Εφετείου που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής και ιδίως στην περίπτωση αυτή όπου το Εφετείο δικάζει ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Να σημειωθεί δε ότι στο παρελθόν το νομοθετικό κενό καλύπτονταν από τη διάταξη του άρθρου 64 παρ. 4 του Εισαγωγικού νόμου του ΚΠολΔ, που ήδη καταργήθηκε με το άρθρο 26 του ν 4491/2017 και το οποίο όριζε ότι το Εφετείο συγκροτείται από τρεις δικαστές, στους οποίους περιλαμβάνεται και ο Πρόεδρος, και από τον γραμματέα. Το κενό αυτό ήρθε πλέον να καλύψει ο νέος νόμος 5016/2023 ο οποίος διευκρινίζει ότι για την αγωγή ακύρωσης αρμόδιο είναι το Τριμελές Εφετείο και επιπλέον ορίζεται ως εφαρμοστέα διαδικασία η διαδικασία των περιουσιακών

διαφορών των άρθρων 614 επόμενα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, κεφάλαιο που θα αναλυθεί εκτενώς αμέσως κατωτέρω. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι μετά την έκδοση του νόμου 5016/2023, υπήρξε σχετική απόφαση Μονομελούς Εφετείου¹³ δυνάμει της οποίας το Δικαστήριο διέταξε την επανάληψη συζήτησης επί αγωγής ακύρωσης διαιτητικής απόφασης, κρίνοντας εαυτό αναρμόδιο και αναπέμποντας στο πλέον ρητώς αρμόδιο Τριμελές Εφετείο κατ' άρθρο 9 του νόμου 5016/2023.

Κενά εντοπίζονται ακόμα στη διάταξη του άρθρου 12 του υπό κρίση νόμου, που αφορά στην ανεξαρτησία και αμεροληψία των διαιτητών. Ειδικότερα, ο νόμος δεν παρέχει επαρκείς λεπτομέρειες σχετικά με τα κριτήρια που ορίζουν την αμεροληψία ενώ παράλληλα ο νόμος δεν καθορίζει ρητά συγκεκριμένες διαδικασίες για την αποκάλυψη συγκρούσεων συμφερόντων από τους διαιτητές πριν ή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Η ανεπάρκεια του νόμου εντοπίζεται ακόμη στη διαδικασία αμφισβήτησης της αμεροληψίας διαιτητή, καθώς απαιτεί την προσφυγή σε δικαστικά όργανα, καθυστερώντας τη διαιτησία και αυξάνοντας το κόστος για τους διάδικους. Επιπλέον, στην πράξη, πολλοί διαιτητές είναι επαγγελματίες νομικοί ή εμπειρογνώμονες που διατηρούν διάφορες επαγγελματικές σχέσεις με άλλους δικηγόρους, εταιρείες, ή ακόμα και τους διαδίκους. Ο νόμος 2735/1999 δεν παρέχει λεπτομερείς διατάξεις για το πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι διαιτητές που συμμετέχουν σε ευρύτερα εμπορικά ή νομικά δίκτυα, δημιουργώντας αβεβαιότητα για το αν αυτές οι σχέσεις ενδέχεται να επηρεάσουν την αμεροληψία τους. Τέλος, ο νόμος δεν προβλέπει έναν σαφή μηχανισμό για τη συνεχή επιτήρηση ή λογοδοσία των διαιτητών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαιτησίας. Η ανεξαρτησία και η αμεροληψία ενός διαιτητή μπορεί να τεθούν υπό αμφισβήτηση κατά τη διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας, αλλά δεν υπάρχει ένα σταθερό πλαίσιο ελέγχου και επιβολής κυρώσεων εάν διαπιστωθεί ότι ο διαιτητής έχει ενεργήσει μεροληπτικά ή υπό πίεση.

Ο νόμος 2735/1999 δεν αντιμετωπίζει επαρκώς τα ζητήματα που προκύπτουν όταν οι διαδικασίες διαιτησίας έχουν διεθνή χαρακτήρα καθώς δεν υπάρχουν σαφείς διατάξεις για την εφαρμογή αλλοδαπών νόμων ή τη χρήση διεθνών κανόνων διαιτησίας, κάτι που μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση σε περιπτώσεις όπου τα μέρη προέρχονται από διαφορετικές δικαιοδοσίες. Οι προβλέψεις για τη διασύνδεση της ελληνικής νομοθεσίας με τη διεθνή διαιτητική πρακτική και τα διεθνή διαιτητικά δικαστήρια είναι περιορισμένες, καθιστώντας την προσαρμογή στις διεθνείς απαιτήσεις δυσκολότερη.

Τέλος έχει κριθεί ότι η διάταξη του άρθρου 34 του προϊσχύσαντος νόμου 2735/1999 η οποία περιλαμβάνει τους λόγους ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης, έχει δημιουργήσει αρκετή

¹³ Βλ. απόφαση 241/2023 ΜονΕφΑνατΚρήτης

ανασφάλεια ως προς το εύρος και τις προϋποθέσεις ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης, γι' αυτό και η συμπλήρωσή του κρίθηκε απαραίτητη.

Από την έναρξη της ισχύος του νόμου 5016/2023, άρθρο 73 παρ. 1 σε συνδ. με το άρθρο 49, ο νέος νόμος κατήργησε τον προγενέστερο νόμο 2735/1999, καθώς κρίθηκε ότι οι περισσότερες διατάξεις του υπό κρίση νόμου είναι παρωχημένες και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες νομικές και διεθνείς εξελίξεις στο πεδίο της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας. Σκόπιμο να αναφέρουμε ότι δεδομένης της θέσπισης του υπό κρίση νόμου προ εικοσαετίας αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην καλύπτει πλήρως τις σύγχρονες ανάγκες που έχουν προκύψει με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και τις ψηφιακές διαδικασίες, όπως είναι η ηλεκτρονική υποβολή εγγράφων, εξ αποστάσεως ακροαματικές διαδικασίες κ.λπ., γεγονός που έκανε έκδηλη την ανάγκη για επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου.

3.3. Συμπεράσματα

Το προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας στην Ελλάδα υπό το νόμο 2735/1999, καταδεικνύει μια σημαντική εξέλιξη στη ρύθμιση των διαδικασιών διαιτησίας. Αν και ο νόμος αυτός υπήρξε ένα βήμα προς τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού δικαίου, αναδείχθηκαν αρκετές οι ελλείψεις και τα κενά που επηρεάζουν τη λειτουργία της διαιτησίας.

Καταρχάς, η ομοιομορφία του νόμου με διεθνείς κανόνες, όπως ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL, ενισχύει την αξιοπιστία της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας στην Ελλάδα. Ωστόσο, οι αποτυχίες στο πεδίο της εκτελεστότητας και των λόγων ακύρωσης διαιτητικών αποφάσεων κατέδειξαν την ανάγκη για αναθεώρηση του νόμου. Πιο συγκεκριμένα, η περιορισμένη δυνατότητα αίτησης ακύρωσης μόνο για τελικές αποφάσεις και η έλλειψη ευελιξίας για τις μερικές αποφάσεις δημιουργούν εμπόδια για τη διασφάλιση δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας.

Ακόμη, η ανεπαρκής ρύθμιση σχετικά με την αμεροληψία και την ανεξαρτησία των διαιτητών ανέδειξε την ανάγκη για σαφέστερες διαδικασίες και κριτήρια, προκειμένου να διασφαλιστεί η εμπιστοσύνη των διαδίκων στη διαδικασία. Η απουσία κανονισμών ως προς τη διεθνή διάσταση της διαιτησίας περιορίζει τη δυνατότητα εφαρμογής αλλοδαπών νόμων και την ενσωμάτωσή τους στο ελληνικό σύστημα, προκαλώντας σύγχυση και νομική ανασφάλεια.

Ενόψει των ανωτέρω, η αναγκαιότητα προσαρμογής του νομικού πλαισίου προκειμένου να καλύψει τις σύγχρονες προκλήσεις και απαιτήσεις, όπως η ψηφιακή διαιτησία και η αυξανόμενη διεθνοποίηση του εμπορίου, είναι παραπάνω από επιτακτική. Αναμφίβολα, η πρόσφατη

κατάργηση του νόμου 2735/1999 και η θέσπιση του νέου νόμου 5016/2023 ανοίγουν το δρόμο για μια πιο εξελιγμένη νομοθεσία, ικανή να ανταποκριθεί στις τρέχουσες ανάγκες του διεθνούς εμπορικού δικαίου και των διεθνών συναλλαγών.

Κεφάλαιο 4.

Ο νέος νόμος 5016/2023

4.1. Ιστορικό θέσπισης του νόμου και βασικοί στόχοι

Με τη θέσπιση του νόμου 5016/2023¹⁴ επιχειρήθηκε ο εκσυγχρονισμός των ρυθμίσεων για τη διεθνή εμπορική διαιτησία καθώς και η εναρμόνιση των διατάξεων του εθνικού δικαίου με τον Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο, όπως αυτός αναθεωρήθηκε το έτος 2006. Ένας από τους κύριους σκοπούς του αναθεωρημένου νόμου με γνώμονα την τόνωση της εθνικής οικονομίας, είναι αφενός να εμποδωθεί η διαιτησία ως ένας ισότιμος μηχανισμός επίλυσης διαφορών και αφετέρου να αποκτήσει η Ελλάδα έναν σύγχρονο νόμο για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία και να καταστεί με αυτό τον τρόπο ελκυστική ως προτιμώμενος τόπος διεξαγωγής διεθνών διαιτησιών. Χαρακτηριστικό είναι δε το παράδειγμα άλλων εννόμων τάξεων, όπως Ελβετία, Η.Π.Α. και Γαλλία, όπου ένα ισορροπημένο καθεστώς που διέπει τις διαιτητικές διαφορές μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος. Είναι γεγονός ότι οι παραπάνω έννομες τάξεις, διαθέτουν μια νομοθεσία εξαιρετικά «φιλική» προς τη διαιτησία, προσεγγίζοντας τη διαιτησία ως έναν εξισορροπητικό θα λέγαμε μηχανισμό επίλυσης των διαφορών, διατηρώντας παράλληλα τον επιβαλλόμενο δικαστικό έλεγχο των διαιτητικών αποφάσεων από τα πολιτειακά δικαστήρια.

Αφού κρίθηκε πολλάκις ότι οι διατάξεις του ν. 2735/1999 είναι παρωχημένες και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες νομικές και διεθνείς εξελίξεις στο πεδίο της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, όπως άλλωστε εκτενώς εκτέθηκε ανωτέρω, η αναθεώρησή του κρίθηκε επιτακτική. Με τον υπό κρίση νόμο επιχειρείται η θέσπιση ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου για τη διεθνή εμπορική διαιτησία στην Ελλάδα, μέσω της εισαγωγής μιας νέας ρύθμισης, αφού οι διατάξεις του καταργούμενου νόμου δεν ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες νομικές και διεθνείς εξελίξεις. Άλλωστε η ενδεχόμενη παρέμβαση στον ήδη υφιστάμενο νόμο με μία τροποποίηση ή κωδικοποίηση, θα στερούνταν ενότητας και συνοχής και την ίδια στιγμή δε θα μπορούσε να ακολουθήσει τη δυναμική εξέλιξη, η οποία χαρακτηρίζει το πεδίο της

¹⁴ ΦΕΚ Α12/19.01.2023

διεθνούς εμπορικής διαιτησίας. Ενόψει δε της έκτασης των τροποποιήσεων, προκρίθηκε η συνολική κατάργηση του προγενέστερου νόμου 2735/1999 με το νέο 5016/2023.

Αναφορικά με τις κατ' ιδίαν ρυθμίσεις, κεντρικός άξονας αυτών παραμένει η βασική αρχή του δικαίου της διαιτησίας περί αυτονομίας των μερών, η οποία εξαιρείται ήδη από το άρθρο 1 του νόμου, όπου ορίζεται ο σκοπός αυτού και διαπνέει όλες τις διατάξεις του νόμου. Αναμφίβολα δε σημαντικότερες των νέων διατάξεων είναι αυτές που αφορούν τη διεύρυνση του διαιτητέσιμου των διαφορών, το κύρος της διαιτητικής συμφωνίας, τον τρόπο διεξαγωγής πολυμερών διαιτησιών, καθώς και την αναβάθμιση του πλαισίου των εκδοθέντων από το διαιτητικό δικαστήριο ασφαλιστικών μέτρων και της αγωγής ακύρωσης κατά διαιτητικών αποφάσεων.

Ο υπό κρίση νόμος, έχει κατά βάση την ίδια δομή με τον καταργούμενο νόμο, 2735/1999, δεδομένου ότι και ο πρότυπος νόμος της UNCITRAL του έτους 2006 έχει τη δομή εκείνου του έτους 1985 αντίστοιχα. Παρ' όλα αυτά υπερβαίνει θα λέγαμε το κανονιστικό εύρος του καταργούμενου νόμου, θεσπίζοντας ρυθμίσεις, οι οποίες δεν προβλέπονταν προηγουμένως από αυτόν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ρύθμιση σχετικά με τις γενικές αρχές και τους ερμηνευτικούς κανόνες της διαιτησίας (άρθρο 5). Επιπλέον οι ρυθμίσεις για το εφαρμοστέο δίκαιο στη συμφωνία διαιτησίας και ειδικότερα η μη επίδραση στο κύρος της διαιτησίας, η περίπτωση πτωχεύσεως οποιουδήποτε από τα συμβαλλόμενα μέρη (άρθρο 11). Ακόμη η πρόβλεψη για τον ορισμό των διαιτητών επί πολυμερούς διαιτησίας (άρθρο 16), αλλά και η πρόβλεψη για τη δυνατότητα συνενώσεως διαδικασιών, οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον ίδιου ή διαφορετικών διαιτητικών δικαστηρίων (άρθρο 24). Επίσης εμπεριέχεται εκτενέστερη ρύθμιση σε σύγκριση με εκείνη του άρθρου 17 ν. 2735/1999 ως προς την εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα (άρθρο 25), εντάχθηκαν εκτενείς ρυθμίσεις ως προς την επίδειξη εγγράφων και την προσκομιδή αποδείξεων από τα διάδικα μέρη (άρθρο 35). Ρυθμίζεται η έκδοση συμπληρωματικής διαιτητικής αποφάσεως (άρθρο 42 αριθ. 3) και λεπτομέρειες σχετικά με την αναπομπή της διαφοράς στο διαιτητικό δικαστήριο αντί της ακυρώσεως της διαιτητικής αποφάσεως από το πολιτειακό δικαστήριο (άρθρο 43 αριθ. 5) και τέλος, γίνεται αναφορά στη λειτουργία οργανισμών θεσμικής διαιτησίας (άρθρο 46).

4.2. Καινοτομίες του νέου νόμου

Με μια πρώτη ματιά, ο παρόν νόμος παρουσιάζει εν συντομία τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

- Καθιερώνεται η γενική αρχή ότι διαιτητεύσιμες¹⁵ είναι κατ' αρχήν όλες οι διαφορές, εκτός αν ο νόμος το απαγορεύει. Η διάταξη αυτή δημιουργεί κατ' αρχήν τεκμήριο διαιτητευσιμότητας για όλες τις διαφορές, εκτός αν ο νόμος εξαιρεί ορισμένη διαφορά ή ορισμένη κατηγορία διαφορών από την υπαγωγή στη διαιτησία.
- Επιλύεται το ζήτημα του διορισμού διαιτητών, από το δικαστήριο, επί πολυμελούς διαιτητικού δικαστηρίου όταν η διαιτησία είναι πολυμελής, η οποία επεκτείνεται σε οποιαδήποτε περίπτωση αδυναμίας ορισμού μονομελούς ή πολυμελούς διαιτητικού δικαστηρίου εντός ενενήντα (90) ημερών από την προσφυγή στη διαιτησία.
- Καθιερώνονται οι προϋποθέσεις της πολυμερούς διαιτησίας.
- Εγκαθιδρύεται η εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάσσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων που θεωρεί αναγκαία σχετικά με το αντικείμενο της διαφοράς ή την έκδοση προσωρινής διαταγής.
- Αναγνωρίζεται στο διαιτητικό δικαστήριο η εξουσία να επιβάλει στα μέρη να προσκομίσουν έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά μέσα που βρίσκονται στη διάθεσή τους και πιθανολογείται ότι θα έχουν ουσιώδη επίδραση στην έκβαση της διαιτησίας.
- Δημιουργείται ένα ευρύ πεδίο καθιέρωσης νέων τεχνολογιών και εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης στη διαιτησία.
- Τέλος, σημειώνεται ότι μια πρόσθετη καινοτομία της προτεινόμενης ρύθμισης είναι η συστηματική και ενιαία αντιμετώπιση και οργάνωση των θεσμικών διαιτησιών στην Ελλάδα, οι οποίες ρυθμίζονται από τα άρθρα 131 και 132 του ν. 4194/2013¹⁶. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι οι σχετικές ρυθμίσεις δεν καλύπτουν πλήρως τις πρακτικές ανάγκες, γι' αυτό και στην πράξη εμφανίστηκαν ορισμένοι «οργανισμοί» θεσμικής διαιτησίας, χωρίς βέβαια να διαθέτουν τα ποιοτικά κριτήρια για να θεωρηθούν ως τέτοιοι. Ενόψει του παραπάνω φαινομένου, με την προτεινόμενη ρύθμιση επιχειρείται να λέγαμε η καθιέρωση ορισμένων ελάχιστων προϋποθέσεων για την ίδρυση αυτών των οργανισμών.

4.3. Οι βασικές διατάξεις του νέου νόμου

Με τη νέα ρύθμιση του νόμου επιδιώκονται κατά κύριο λόγο οι παρακάτω στόχοι, όπως αυτοί διατυπώθηκαν στην αιτιολογική έκθεση του νόμου 5016/2023, ακολουθεί κατ' άρθρο απαρίθμηση των διατάξεων, των ρυθμίσεων καθώς και στόχων που περιέχουν οι νέες διατάξεις που αφορούν στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία:

¹⁵ Χαρακτηρίζονται ως τέτοιες οι υποθέσεις που δύναται να υπαχθούν σε διαιτησία.

¹⁶ Κώδικας Δικηγόρων

- Άρθρο 1.: Στο παρόν άρθρο αποτυπώνεται ο σκοπός θέσπισης του ισχύοντος νόμου. Ειδικότερα επιδιώκεται η ενίσχυση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας και η τόνωση των ελληνικών εξαγωγών. Ένας ολοκληρωμένος νόμος θα συντελέσει αναμφίβολα στην προσέλκυση ξένων επενδυτών, οι οποίοι γνωρίζοντας ότι η χώρα διαθέτει ένα πλήρως οργανωμένο σύστημα εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών αφού οι αλλοδαποί επενδυτές επιδιώκουν κατά κανόνα την επίλυση των διαφορών τους μέσω διαιτησίας και χωρίς προσφυγή στα πολιτειακά δικαστήρια, θα επιλέγουν την Ελλάδα για επενδύσεις με τα εχέγγυα της Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας.
- Άρθρο 2.: Η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο του Προτύπου Νόμου της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο της UNCITRAL του 2006, που αφορά τη διεθνή εμπορική διαιτησία, μαζί με τις τροποποιήσεις του και τις σύγχρονες τάσεις στη διεθνή θεωρία και πρακτική της διαιτησίας, καθώς όπως εκτέθηκε παραπάνω ο νόμος 2735/1999 δεν ενσωμάτωνε την τελευταία αυτή αναθεώρηση που έλαβε χώρα το έτος 2006.
- Άρθρο 3.: Επιδιώκεται να οριστεί το πεδίο εφαρμογής της αξιολογούμενης ρύθμισης, με τους όρους «εγκατάσταση» και «συνήθης διαμονή» να ερμηνεύονται σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Επίσης, διευκρινίζεται ότι τα μέρη μπορούν, μέσω συμφωνίας, να υπαχθούν στον συγκεκριμένο νόμο ανεξαρτήτως της πληρότητας των άλλων προϋποθέσεων, οι οποίες ακολουθούν την αρχή της εδαφικότητας. Η συμφωνία για υπαγωγή στον νόμο προϋποθέτει την ύπαρξη του κύριου κριτηρίου εφαρμογής του, δηλαδή το κριτήριο της εδαφικότητας. Ακόμη με τον παρόντα νόμο εισάγεται μια καινοτόμος διάταξη που καθορίζει ότι, γενικά, όλες οι διαφορές μπορούν να υπαχθούν στη διαιτησία, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά. Δημιουργείται έτσι μια αρχική τεκμηρίωση της δυνατότητα υπαγωγής στη διαιτησία για όλες τις διαφορές, εκτός αν κάποιος νόμος εξαιρεί συγκεκριμένες διαφορές ή κατηγορίες διαφορών από τη διαιτησία. Τέλος, σημειώνεται ότι στη διεθνή «εμπορική» διαιτησία περιλαμβάνονται διαφορές ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου.
- Άρθρο 4.: Η ενσωμάτωση ορισμών που είναι σημαντικοί για την εφαρμογή του παρόντος νόμου. Συγκεκριμένα, παρέχεται έμμεσα ο ορισμός της θεσμικής διαιτησίας και ο ορισμός της προσφυγής στη διαιτησία. Η προσφυγή αυτή διαχωρίζεται από την αγωγή, της οποίας η έννοια αναλύεται στο άρθρο 31 και αποτελούν δύο διαφορετικά δικόγραφα. Μάλιστα διευκρινίζεται ότι η αγωγή λειτουργεί, στην ουσία, ως το δεύτερο, αλλά κύριο δικόγραφο της διαιτητικής διαδικασίας, καθορίζοντας το αντικείμενο της διαιτητικής δίκης.
- Άρθρο 5.: Με γνώμονα την καθιέρωση των γενικών αρχών και ερμηνευτικών κανόνων που ισχύουν στην εμπορική διαιτησία και με στόχο παράλληλα την ενσωμάτωσή τους στη

σχετική διάταξη του Πρότυπου Νόμου, υπογραμμίζεται η διεθνής προέλευση του Πρότυπου Νόμου και τονίζεται η σημασία για τον ερμηνευτή να προωθήσει την ομοιόμορφη εφαρμογή του, προκειμένου να διασφαλιστεί η ενιαία εφαρμογή του σε όλες τις νομικές τάξεις που τον έχουν ενσωματώσει. Επισημαίνεται η σημασία της αρχής της καλής πίστης κατά την ερμηνεία του νόμου, ενώ τέλος, καθορίζονται οι απαραίτητοι ερμηνευτικοί κανόνες για τη συνεπή και ομοιόμορφη εφαρμογή του νόμου.

- Άρθρο 6.: Προσδιορίζονται οι περιπτώσεις που αποδεικνύουν ότι το έγγραφο έχει παραληφθεί από τον αποδέκτη, καθώς και το χρονικό σημείο που πραγματοποιήθηκε η παράδοση. Ενώ παράλληλα καθορίζεται ρητά ότι το συγκεκριμένο άρθρο δεν ισχύει για τις διαδικασίες που εκδικάζονται στα δικαστήρια.
- Άρθρο 7.: Καθορίζεται η έννοια της παραίτησης από το δικαίωμα να προβληθούν αντιρρήσεις σε περίπτωση που υπάρχει παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος νόμου ή τους όρους της συμφωνίας διαιτησίας.
- Άρθρο 8.: Καθορίζεται το πεδίο των αρμοδιοτήτων των πολιτειακών δικαστηρίων ενώ ορίζονται ρητά στο νόμο οι εξουσίες των πολιτειακών δικαστηρίων.
- Άρθρο 9.: Να ρυθμίζεται η αρμοδιότητα των δικαστηρίων σε ζητήματα που αφορούν την αρωγή και την εποπτεία της διαιτησίας. Συγκεκριμένα, διευκρινίζεται ότι το αρμόδιο δικαστήριο για την αγωγή ακύρωσης είναι το Τριμελές Εφετείο. Επίσης, αντιμετωπίζεται το κενό που υπήρχε στον νόμο 2735/1999 και ορίζεται ταυτόχρονα ότι η εφαρμοστέα διαδικασία είναι αυτή των περιουσιακών διαφορών, όπως περιγράφεται στα άρθρα 614 έως 622 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας¹⁷.
- Άρθρο 10.: Θεμελιώνεται η αυτονομία της διαιτητικής ρήτηρας - συμφωνίας διαιτησίας στην κύρια σύμβαση. Επιπλέον, καθορίζεται ότι η διαιτητική συμφωνία πρέπει να είναι γραπτή, αν και ο γραπτός τύπος λειτουργεί ως αποδεικτικό μέσο και όχι ως προϋπόθεση ισχύος. Διευκρινίζεται ακόμη ότι ως έγγραφο αναγνωρίζεται κάθε ψηφιακή καταγραφή ήχου, εικόνας ή συμβόλων, που επιτρέπει τη μελλοντική επαλήθευση της προέλευσης από συγκεκριμένο εκδότη και την πρόσβαση στο περιεχόμενο της συμφωνίας. Η παραπάνω διάταξη επεκτείνει την έννοια της έγγραφης κατάρτισης σε άλλες μορφές επικοινωνίας μεταξύ των μερών, καθιερώνοντας δύο βασικές αρχές για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές: πρώτον, ότι η προέλευση του «εγγράφου» και η δήλωση βούλησης πρέπει να είναι ασφαλείς, και δεύτερον, ότι πρέπει να υπάρχει δυνατότητα επαλήθευσης της γνησιότητας αυτής εκ των υστέρων. Επιπλέον,

¹⁷ ΚΠολΔ, π.δ. 503/1985

καθορίζεται η έννοια των διαιτητικών συμφωνιών που γίνονται μέσω παραπομπής, ενώ διευκρινίζεται ότι η ανεπιφύλακτη συμμετοχή των μερών στη διαδικασία διαιτησίας αποτελεί απόδειξη σύναψης της συμφωνίας διαιτησίας. Τέλος, διευκρινίζεται ότι η περίπτωση ρητής αναφοράς σε ρήτρα διαιτησίας από φορτωτική που περιλαμβάνεται σε σύμβαση μεταφοράς εντάσσεται στη γενική ρύθμιση για διαιτητικές συμφωνίες μέσω παραπομπής, καταργώντας την ανάγκη για ξεχωριστή ρύθμιση, όπως προβλεπόταν στην παράγραφο 6 του άρθρου 7 του νόμου 2735/1999.

- Άρθρο 11.: Εισάγεται μια καινοτομία σε σχέση με το υφιστάμενο καθεστώς, καθώς θεσπίζεται ένας κανόνας σύγκρουσης δικαίων. Σύμφωνα με αυτόν, το ουσιαστικό κύρος της διαιτητικής συμφωνίας, πέρα από το τυπικό που ρυθμίζεται στο άρθρο 10, κρίνεται είτε με βάση το δίκαιο στο οποίο υπάγεται η συμφωνία από τα μέρη, είτε το δίκαιο του τόπου της διαιτησίας, είτε το δίκαιο που διέπει την κύρια σύμβαση των μερών. Ρυθμίζεται ακόμη η επίδραση της πτώχευσης και άλλων διαδικασιών αφερεγγυότητας στη διαιτητική συμφωνία, καθορίζοντας ότι, κατά κανόνα, αυτές οι διαδικασίες δεν επηρεάζουν τη συμφωνία διαιτησίας, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά από τον νόμο.
- Άρθρο 12.: Καθορίζεται ότι, εάν ένας από τους διαδίκους υποβάλει αίτημα στο πολιτειακό δικαστήριο για την παραπομπή της διαφοράς που αποτελεί αντικείμενο διαιτητικής συμφωνίας κατά την πρώτη συζήτηση, το αίτημα γίνεται δεκτό, εκτός εάν το δικαστήριο κρίνει ότι η διαιτητική συμφωνία είναι άκυρη, ανενεργή ή μη εφαρμόσιμη. Επίσης, εάν το διαιτητικό δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί για τη δικαιοδοσία του, το πολιτειακό δικαστήριο που εξετάζει την αγωγή για τη διαφορά, η οποία υπάγεται σε διαιτητική συμφωνία, οφείλει να λάβει υπόψη και να συνεκτιμήσει την απόφαση αυτή.
- Άρθρο 13.: Ορίζεται ότι η διαιτητική συμφωνία δεν εμποδίζει τα μέρη να αιτηθούν ασφαλιστικά μέτρα από το αρμόδιο δικαστήριο σε σχέση με το αντικείμενο της διαιτησίας, είτε πριν είτε μετά την έναρξη της διαιτητικής διαδικασίας.
- Άρθρο 14.: Καθορίζεται, αφενός, η ελευθερία των μερών να επιλέξουν τον αριθμό των διαιτητών, όπως προβλέπεται και στον Πρότυπο Νόμο και αφετέρου, η υποχρέωση ο αριθμός αυτός να είναι μονός.
- Άρθρο 15.: Καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία διορισμού των διαιτητών. Στην παράγραφο 5, σημειώνεται ότι το δικαστήριο, κατά τον ορισμό των διαιτητών, λαμβάνει υπόψη και συνεκτιμά τόσο τη συμφωνία των μερών όσο και τις προτάσεις που υποβάλλουν τα μέρη κατά τη δικαστική διαδικασία διορισμού των διαιτητών.

- Άρθρο 16.: Ορίζεται η διαδικασία διορισμού κοινού διαιτητή από τα μέρη σε περιπτώσεις πολυμερούς διαιτησίας, όπου υπάρχουν πολλοί ενάγοντες και εναγόμενοι. Επιπλέον στην παράγραφο 2, καθορίζονται οι εξουσίες του δικαστηρίου σε περίπτωση αδυναμίας των μερών να συμφωνήσουν στον διορισμό κοινού διαιτητή. Ειδικότερα, το δικαστήριο έχει την εξουσία να ορίσει το διαιτητικό δικαστήριο, είτε εν μέρει είτε εξ ολοκλήρου, καθώς και να καθορίσει τον προεδρεύοντα διαιτητή. Αν το δικαστήριο προχωρήσει σε πλήρη ανασυγκρότηση του διαιτητικού δικαστηρίου, μπορεί, κατά την κρίση του, είτε να επιβεβαιώσει είτε να ανακαλέσει τους ήδη διορισθέντες διαιτητές.
- Άρθρο 17.: Προβλέπεται ότι οι διαιτητές μπορούν να διοριστούν από το δικαστήριο, με ανάλογη εφαρμογή των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 16, εάν δεν έχει συσταθεί το διαιτητικό δικαστήριο εντός προθεσμίας ενενήντα (90) ημερών από την υποβολή της προσφυγής για διαιτησία. Επισημαίνεται δε ότι η παρούσα διάταξη έχει χαρακτήρα ενδοτικού δικαίου.
- Άρθρο 18.: Καθορισμός των λόγων για την εξαίρεση ενός διαιτητή από τη διαδικασία της διαιτησίας. Προβλέπεται ακόμη ότι η αίτηση εξαίρεσης διαιτητή επιτρέπεται μόνο εφόσον υπάρχει γεγονός ή περιστατικό που δημιουργεί εύλογες αμφιβολίες σχετικά με την αμεροληψία ή την ανεξαρτησία του, ή αν ο διαιτητής δεν πληροί τις ιδιότητες που έχουν συμφωνηθεί από τα μέρη.
- Άρθρο 19.: Καθορισμός της διαδικασίας για την εξαίρεση διαιτητή. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι η αίτηση εξαίρεσης διαιτητή που υποβάλλεται στο διαιτητικό δικαστήριο εξετάζεται από αυτό χωρίς τη συμμετοχή του διαιτητή που ζητείται η εξαίρεσή του. Ωστόσο, η απουσία του υπό εξαίρεση διαιτητή δεν του αφαιρεί το δικαίωμα να εκφράσει τη γνώμη του επί του ζητήματος. Αυτή η ρύθμιση θεωρείται αναγκαία, καθώς συνάδει με την θεμελιώδη αρχή «nemo iudex in causa sua», δηλαδή κανένας δικαστής δεν μπορεί να κρίνει την υπόθεσή του, που αποτελεί τον πυρήνα της αρχής της αμερόληπτης και αντικειμενικής κρίσης. Αντίθετα, η διάταξη του Πρότυπου Νόμου που υπονοεί ότι το διαιτητικό δικαστήριο αποφασίζει για την αίτηση εξαίρεσης με τη συμμετοχή του υπό εξαίρεση διαιτητή έχει δεχθεί πολλές εύλογες κριτικές.
- Άρθρο 20.: Με την παρούσα διάταξη διευκρινίζεται ότι, εκτός εάν υπάρχει διαφορετική συμφωνία μεταξύ των μερών, αν ο διαιτητής βρίσκεται σε πραγματική ή νομική αδυναμία να εκπληρώσει τα καθήκοντά του ή αν παραλείπει να ενεργήσει εντός εύλογου χρονικού διαστήματος για άλλους λόγους, η ιδιότητά του παύει είτε με παραίτησή του, είτε με συμφωνία των μερών, είτε, εφόσον δεν υπάρχει συμφωνία, με απόφαση του δικαστηρίου που αναφέρεται

στην παράγραφο 1 του άρθρου 9. Η απόφαση αυτή του δικαστηρίου είναι αμετάκλητη και δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.

- Άρθρο 21.: Ορίζεται ότι με ομόφωνη απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου η διαδικασία μπορεί να συνεχιστεί από το σημείο που διακόπηκε λόγω της παύσης της εντολής του διαιτητή που αντικαταστάθηκε. Η νέα διάταξη σχετικά με την αντικατάσταση του διαιτητή δεν απαιτεί επανάληψη της προϋπόθεσης ομόφωνης απόφασης του διαιτητικού δικαστηρίου για το εάν η διαδικασία θα συνεχιστεί από το σημείο της διακοπής, καθώς αυτή η απαίτηση θα μπορούσε να οδηγήσει σε καθυστερήσεις. Επιπλέον, εισάγεται νέα ρύθμιση που επιβάλλει κυρώσεις σε περίπτωση που ένα μέρος παραβεί την υποχρέωσή του για καλή πίστη κατά τη διεξαγωγή της διαιτητικής διαδικασίας. Ο αντικαταστάτης διαιτητής ορίζεται από το δικαστήριο της παραγράφου 1 του άρθρου 9, κατόπιν αιτήματος του άλλου μέρους της διαιτησίας. Σκοπός της παρούσας διάταξης είναι η καταπολέμηση «τακτικών» νομικής καθυστέρησης (γνωστών και ως «guerilla tactics»), ειδικά όταν ένα μέρος καθυστερεί ή αποφεύγει τον διορισμό διαιτητή ή προκαλεί διαδοχικές παραιτήσεις διαιτητών, παραβιάζοντας τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη διαιτητική συμφωνία και το καθήκον καλόπιστης διεξαγωγής της διαδικασίας.

- Άρθρο 22.: Επιπλέον, εισάγεται μια νέα διάταξη που δεν περιλαμβάνεται στον Πρότυπο Νόμο, η οποία καθορίζει το μέτρο ευθύνης των διαιτητών. Αν και αντίστοιχες διατάξεις υπάρχουν στο άρθρο 881 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και στην παράγραφο 4 του άρθρου 73 του Εισαγωγικού Νόμου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, οι οποίες είναι ωστόσο γενικές και θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και στις διαιτησίες του παρόντος νόμου, η συγκεκριμένη διάταξη προστέθηκε κυρίως για λόγους σαφήνειας.

- Άρθρο 23.: Ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την εξουσία του δικαστηρίου να αποφασίζει σχετικά με τη δικαιοδοσία του και την ύπαρξη ή ισχύ της συμφωνίας διαιτησίας. Δίνεται ακόμα η δυνατότητα αυτοτελούς προσβολής της απόφασης του διαιτητικού δικαστηρίου που σχετίζεται με την δικαιοδοσία, εφόσον υπάρχει συναίνεση, διαφορετικά η απόφαση αυτή μπορεί να προσβληθεί μαζί με την επί της ουσίας απόφαση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου μπορεί να είναι αμφίβολη, και σε αυτές τις περιπτώσεις είναι προς το συμφέρον όλων των εμπλεκόμενων μερών να ξεκαθαρίζεται το ζήτημα από το αρμόδιο πολιτειακό δικαστήριο. Διευκρινίζεται ακόμη ότι μπορεί να προσβληθεί τόσο η θετική όσο και η αρνητική απόφαση περί δικαιοδοσίας του διαιτητικού δικαστηρίου, ένα θέμα που είχε προκαλέσει αμφιβολίες στην ελληνική νομική θεωρία. Επίσης, καθορίζεται η προθεσμία για την αυτοτελή άσκηση αγωγής ακύρωσης κατά της απόφασης περί δικαιοδοσίας.

- Άρθρο 24.: Αντιμετωπίζεται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη το θέμα των προϋποθέσεων πολυμερών διαιτησιών, παρέχοντας διεθνή πρωτοτυπία, καθώς αντίστοιχη ρύθμιση δεν υπάρχει στον Πρότυπο Νόμο. Η συγκεκριμένη διάταξη αναγνωρίζει ως επιτρεπτές μορφές υποκειμενικής διεύρυνσης της διαιτητικής διαδικασίας την πρόσθετη παρέμβαση, όπου ο παρεμβαίνων έχει έννομο συμφέρον στην επίλυση της κύριας διαφοράς και άλλες μορφές υποκειμενικής διεύρυνσης μέσω προσθήκης κύριου διαδίκου στην ήδη υπάρχουσα διαιτησία. Προβλέπεται ότι το διαιτητικό δικαστήριο έχει την εξουσία να ενώνει περισσότερες δίκες σε μία διαδικασία και ότι η ύπαρξη κοινής διαιτητικής συμφωνίας μεταξύ αρχικών διαδίκων και τρίτου είναι αναγκαία, αν και όχι πάντα ικανή, προϋπόθεση για τη διεύρυνση της διαιτητικής διαδικασίας.

- Άρθρο 25.: Η αξιολογούμενη ρύθμιση είναι από τις πιο πρωτοπόρες του προτεινόμενου σχεδίου νόμου, καθώς αφορά τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων από το διαιτητικό δικαστήριο, που μπορεί να υλοποιείται με διάφορους τρόπους, όπως μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τηλεφωνικών εντολών, γραπτών διαταγών ή διαιτητικών αποφάσεων. Ορίζεται ότι το διαιτητικό δικαστήριο έχει την εξουσία να διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα που θεωρεί αναγκαία για το αντικείμενο της διαφοράς, χωρίς να είναι υποχρεωμένο να ακολουθήσει τα συγκεκριμένα αιτήματα των διαδίκων. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να διατάξει μέτρα που αφορούν την προστασία του αντικειμένου της διαφοράς ή τη διαδικασία της διαιτησίας, όπως μέτρα για τη διασφάλιση αποδείξεων ή τη διατήρηση της εμπιστευτικότητας. Στις παρ. 2, 3 και 4, περιγράφονται οι βασικές προϋποθέσεις για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, οι προϋποθέσεις για την έκδοση προσωρινής διαταγής και η ισχύς των αποφάσεων του διαιτητικού δικαστηρίου. Μια θεμελιώδης αρχή που διέπει τη διαδικασία αυτή είναι η αρχή της αναλογικότητας, που απαιτεί το ασφαλιστικό μέτρο να εξυπηρετεί τις ανάγκες του αιτούντος χωρίς να προσβάλλει υπέρμετρα τα συμφέροντα του καθ' ου. Για να διασφαλιστεί η αρχή της ισότητας των μερών, η διαδικασία έκδοσης προσωρινής διαταγής απαιτεί την προηγούμενη ακρόαση του καθ' ου, εκτός αν υπάρχει κίνδυνος να τεθεί σε κίνδυνο η αποτελεσματικότητα του μέτρου. Σε αυτή την περίπτωση, η ακρόαση μπορεί να γίνει εντός 24 ωρών από την έκδοση της προσωρινής διαταγής. Στην παρ. 5, προβλέπεται η δυνατότητα αναγνώρισης και κήρυξης εκτελεστών των αποφάσεων του διαιτητικού δικαστηρίου σχετικά με ασφαλιστικά μέτρα, εκτός αν αυτές είναι αντίθετες στη δημόσια τάξη. Αυτό ισχύει διότι δεν είναι πάντα σκόπιμο να εξετάζεται από το δικαστήριο των ασφαλιστικών μέτρων η ύπαρξη και το κύρος της διαιτητικής συμφωνίας. Επίσης, μια απόφαση ασφαλιστικών μέτρων από διαιτητικό δικαστήριο που δεν έχει δικαιοδοσία θα συγκρούεται με τη δημόσια τάξη. Τέλος, η παρ. 6 εισάγει μια πρωτοποριακή διάταξη που επιτρέπει στον υπέρ ου το ασφαλιστικό μέτρο να υποχρεωθεί σε εύλογη αποζημίωση του καθ' ου σε δύο περιπτώσεις. Η πρώτη αφορά την παράβαση του καθήκοντος

καλόπιστης διεξαγωγής της διαιτητικής διαδικασίας, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με την ανυπαρξία ασφαλιστέου δικαιώματος του υπέρ ου.

- Άρθρο 26.: Καθορίζεται ότι στη διαδικασία της διαιτησίας τηρείται η αρχή της ισότητας των όπλων, διασφαλίζοντας ότι όλα τα μέρη έχουν ίσες ευκαιρίες να εκθέσουν τις θέσεις τους. Ωστόσο, η δυνατότητα ακρόασης ρυθμίζεται και από τη διάρθρωση της διαδικασίας και το καθήκον καλόπιστης διεξαγωγής της.
- Άρθρο 27.: Εισαγωγή συγκεκριμένων διαδικαστικών κανόνων για τη διαιτησία, με ιδιαίτερη έμφαση στην εμπιστευτικότητα, η οποία αφήνεται στη διακριτική ευχέρεια των μερών ή του διαιτητικού δικαστηρίου, αφορά δηλαδή στην ύπαρξη της διαιτησίας, τη διαδικασία και το περιεχόμενο της διαιτητικής απόφασης. Επιπλέον, καθορίζονται οι υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και η αμοιβή του γραμματέα της διαιτησίας, προσφέροντας σαφή ρύθμιση σε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση που παρέμενε αρρυθμιστη από τον νόμο 2735/1999.
- Άρθρο 28.: Καθορισμός του τόπου διεξαγωγής της διαιτησίας, παρέχοντας έτσι έναν ακόμα κανονιστικό πλαίσιο που μπορεί να επηρεάσει τη διαδικασία.
- Άρθρο 29.: Γίνεται διάκριση της προσφυγής στη διαιτησία από την αγωγή. Η προσφυγή στη διαιτησία ορίζεται ως το εναρκτήριο δικόγραφο που περιγράφει συνοπτικά τη διαφορά, την υπαγωγή της στη διαιτησία, τη σχετική διαιτητική συμφωνία, καθώς και την ενδεχόμενη διορισμένη θέση του διαιτητή σε περίπτωση πολυμερούς διαιτητικού δικαστηρίου. Στην παράγραφο 2 καθορίζεται και η προθεσμία απάντησης στην προσφυγή, την οποία ο καθ'ού η προσφυγή πρέπει να γνωστοποιήσει από την παραλαβή της προσφυγής.
- Άρθρο 30.: Διευκρινίζεται ότι η γλώσσα που θα χρησιμοποιείται στη διαιτησία θα καθορίζεται είτε από τα μέλη της διαδικασίας είτε, σε περίπτωση έλλειψης συμφωνίας, από το διαιτητικό δικαστήριο. Αυτή η ρύθμιση είναι κρίσιμη, καθώς εξασφαλίζει τη σαφήνεια και την κατανόηση κατά τη διάρκεια της διαιτητικής διαδικασίας.
- Άρθρο 31.: Εισάγεται η έννοια της αγωγής στη διαιτησία, η οποία είναι το κύριο δικόγραφο που ακολουθεί της προσφυγής. Στην αγωγή ο ενάγων αναλύει το αντικείμενο της διαφοράς, διατυπώνει το αίτημά του και παραθέτει τα πραγματικά γεγονότα που το θεμελιώνουν. Ο εναγόμενος, από την πλευρά του, οφείλει να απαντήσει στην αγωγή εντός ορισμένης προθεσμίας, προβάλλοντας τους ισχυρισμούς του και τα αιτήματά του. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι και τα δύο δικόγραφα πρέπει να συνοδεύονται από συγκεκριμένα αποδεικτικά μέσα. Αυτή η κρίσιμη διάκριση αναδεικνύει τη σαφή διαφορά μεταξύ της

προσφυγής στη διαιτησία και της αγωγής, καθώς και μεταξύ της απάντησης στην προσφυγή και της απάντησης στην αγωγή.

- Άρθρο 32.: Η διάταξη επίσης ρυθμίζει τη διαδικασία διεξαγωγής της ακροαματικής ή γραπτής διαδικασίας. Ειδικότερα, το διαιτητικό δικαστήριο αποφασίζει αν θα ακολουθηθεί ακροαματική διαδικασία ή αν η διαδικασία θα διεξαχθεί αποκλειστικά με έγγραφα και άλλα στοιχεία, εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία μεταξύ των μερών. Επισημαίνεται ότι το δικαστήριο πρέπει να διασφαλίζει ότι στον φάκελο της υπόθεσης δεν περιλαμβάνονται εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης ή αποδεικτικά έγγραφα των οποίων δεν έχουν λάβει γνώση και οι δύο πλευρές, προκειμένου να τηρηθεί η αρχή της ισότητας των όπλων.
- Άρθρο 33.: Καθορίζεται ακόμη η διαδικασία ερημοδικίας στο διαιτητικό δικαστήριο.
- Άρθρο 34.: Ορίζεται η διαδικασία διορισμού πραγματογνώμονα από το διαιτητικό δικαστήριο.
- Άρθρο 35.: Αντιμετωπίζεται το ζήτημα της επίδειξης εγγράφων και της προσκομιδής αποδείξεων, οι οποίες αποτελούν βασικές αποδεικτικές μεθόδους στη διαιτητική πρακτική. Σύμφωνα με αυτή τη ρύθμιση, το διαιτητικό δικαστήριο έχει την εξουσία, εκτός αν υπάρχει διαφορετική συμφωνία των μερών ή εφαρμόζονται κανόνες αναγκαστικού δικαίου, να απαιτεί από τα μέρη να προσκομίσουν έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά μέσα που είναι στη διάθεσή τους και πιθανολογείται ότι θα έχουν σημαντική επίδραση στην έκβαση της διαιτησίας. Αυτή η εξουσία επιτρέπει στο διαιτητικό δικαστήριο να διατηρεί τον ουσιαστικό έλεγχο της αποδεικτικής διαδικασίας και θέτει τις βάσεις για την αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Η υποχρεωτική επίδειξη εγγράφων ή προσκομιδή αποδείξεων, ύστερα από διαταγή του δικαστηρίου, καθιστά τη διαιτησία ισοδύναμη με την πολιτική δικαιοδοσία στο πλαίσιο της αποδεικτικής διαδικασίας. Η εμπειρία από τη διεθνή διαιτησία έχει δείξει ότι αυτές οι διαδικασίες αποδεικνύονται θετικές, καθώς ενισχύουν την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια της διαδικασίας. Η εξουσία αυτή ασκείται σε κατάλληλο στάδιο της διαδικασίας, είτε κατόπιν αίτησης ενός μέρους είτε με πρωτοβουλία του διαιτητικού δικαστηρίου, και αφού ζητηθεί από τα μέρη να εκφράσουν τις απόψεις τους. Αυτό διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις του δικαστηρίου θα είναι ενημερωμένες και ισορροπημένες, ενισχύοντας έτσι την αμεροληψία και την αξιοπιστία της διαδικασίας.
- Άρθρο 36.: Επισημαίνεται η δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου και των μερών να ζητήσουν τη συνδρομή των τακτικών δικαστηρίων κατά τη διεξαγωγή των αποδείξεων.

- Άρθρο 37.: Ρυθμίζεται το εφαρμοστέο δίκαιο στην ουσία της διαφοράς. Οι παρ. 1, 2 και 4 αποδίδουν τις ρυθμίσεις του Πρότυπου Νόμου, ενώ στην παρ. 3 αποκαθίσταται η ορθή διάκριση μεταξύ δίκαιης κρίσης και κρίσης κατά την επιείκεια, σύγχυση η οποία αίρεται με τον παρόντα νόμο.
- Άρθρο 38.: Ρύθμιση των περιπτώσεων όπου συμμετέχουν περισσότεροι διαιτητές, οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά πλειοψηφία. Αν δεν υπάρχει πλειοψηφία, υπερισχύει η γνώμη του προέδρου του διαιτητικού δικαστηρίου.
- Άρθρο 39.: Στην παράγραφο 1 διευκρινίζονται τα σχετικά με τη ρύθμιση που αφορά στη συμβιβαστική επίλυση των διαφορών, όπως αυτή υφίσταται στον Πρότυπο Νόμο, αποκαθιστώντας έτσι την αλλοίωση που είχε δημιουργηθεί με το νόμο 2735/1999.
- Άρθρο 40.: Η διάταξη περιλαμβάνει και τη ρύθμιση της μορφής και του περιεχομένου της διαιτητικής απόφασης. Συγκεκριμένα, η παράγραφος 4 εναρμονίζεται με το άρθρο 898 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και υιοθετεί τη διατύπωση της παραγράφου 3 του άρθρου 34 του νόμου 2735/1999, επισημαίνοντας ότι η κοινοποίηση της απόφασης αποτελεί την αφετηρία για την αγωγή ακύρωσης ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.
- Άρθρο 41.: Ρυθμίζεται η διαδικασία περάτωσης της διαιτησίας, οι λόγοι περάτωσης, οι εξουσίες του διαιτητικού δικαστηρίου σε περίπτωση περάτωσης, καθώς και η διαδικασία επιμερισμού των δαπανών. Προστίθεται ακόμη η δυνατότητα σε τρίτο πρόσωπο, το οποίο έχει εξουσιοδοτηθεί από το διαιτητικό δικαστήριο, να καταθέσει τη διαιτητική απόφαση στο Μονομελές Πρωτοδικείο. Αυτή η ευχέρεια είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν οι διαιτητές δεν έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα.
- Άρθρο 42.: Τέλος, η προτεινόμενη διάταξη ρυθμίζει τη διαδικασία διόρθωσης και τις προϋποθέσεις αυτεπάγγελτης διόρθωσης της απόφασης μετά την έκδοσή της. Εισάγεται επίσης η ρύθμιση του Πρότυπου Νόμου που επιτρέπει την έκδοση συμπληρωματικής διαιτητικής απόφασης για αιτήματα που είχαν υποβληθεί κατά τη διάρκεια της διαιτησίας αλλά παραλείφθηκαν στην τελική απόφαση.
- Άρθρο 43.: Καθορίζονται οι λόγοι για την άσκηση αγωγής ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης, εισάγοντας αλλαγές σε σχέση με το προϋφιστάμενο πλαίσιο του άρθρου 34 του ν. 2735/1999. Ειδικότερα:
 - Στην υποπερίπτωση αα' της παραγράφου 2, διευκρινίζεται ότι η ικανότητα των μερών να συνάψουν διαιτητική συμφωνία κρίνεται με βάση το εφαρμοστέο δίκαιο. Επιτρέπεται επίσης

η άσκηση αγωγής ακύρωσης κατά της απόφασης του διαιτητικού δικαστηρίου σχετικά με τη δικαιοδοσία του.

- Με την υποπερίπτωση αε' εισάγονται νέοι λόγοι ακύρωσης σύμφωνα με τις περ. 6 και 10 του άρθρου 544 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι αποδεκτό να υπάρχουν δικαστικές ή διαιτητικές αποφάσεις που βασίζονται σε ανατραπείσες πραγματικές βάσεις ή σε παράνομες πράξεις.
- Στην παράγραφο 3 διευκρινίζεται ότι η αφετηρία της προθεσμίας για την αγωγή ακύρωσης είναι η επίδοση της διαιτητικής απόφασης. Αυτή η ρύθμιση έρχεται να επιλύσει τη σύγχυση που προκλήθηκε από την ad hoc απόφαση 5/2000 της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου.
- Η παράγραφος 4 καθορίζει ειδικό απαράδεκτο για τους λόγους ακύρωσης που προέρχονται από πράξεις ή παραλείψεις του ενάγοντος, ενσωματώνοντας πρωτοποριακές αποφάσεις που έχουν διαμορφώσει αυτό το απαράδεκτο¹⁸.
- Η παράγραφος 5 αναφέρεται στη δυνατότητα αναπομπής της διαφοράς στο διαιτητικό δικαστήριο για «επανεκδίκαση» σε περιπτώσεις ελαττωμάτων, αποφεύγοντας έτσι την ανάγκη για ακύρωση της απόφασης και νέα προσφυγή.
- Η παράγραφος 6 στοχεύει στην αναβίωση της διαιτητικής συμφωνίας όσον αφορά τη διαφορά, αποκαθιστώντας τη δικαιοδοσία του διαιτητικού δικαστηρίου¹⁹.
- Στην παράγραφο 7 διευκρινίζεται ότι η παραίτηση από την αγωγή ακύρωσης με έγγραφη συμφωνία δεν ισοδυναμεί με παραίτηση από την ακυρωτική δικαστική προστασία. Αν γίνει δεκτός είναι κάποιος λόγος ανακοπής κατά της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, τότε ακυρώνεται ο εκτελεστός τίτλος.

Αυτές οι ρυθμίσεις ενισχύουν τη διαδικασία της διαιτησίας και διευκολύνουν την επιδίωξη ουσιαστικής δικαιοσύνης στην επίλυση διαφορών.

- Άρθρο 44.: Γίνεται αναφορά στο δεδικασμένο των δικαστικών αποφάσεων και εισάγονται σημαντικές ρυθμίσεις συγκριτικά με το άρθρο 35 του ν. 2735/1999. Ειδικότερα, η νέα διάταξη παραπέμπει απευθείας στις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ) σχετικά με το δεδικασμένο. Αυτό σημαίνει ότι οι κανόνες που διέπουν το δεδικασμένο των δικαστικών αποφάσεων ισχύουν και για τις διαιτητικές αποφάσεις. Το δεδικασμένο επεκτείνεται και στα προδικαστικά ζητήματα που έχουν κριθεί από το διαιτητικό δικαστήριο και εμπίπτουν στη διαιτητική συμφωνία. Αυτό περιλαμβάνει θέματα όπως το κύρος της σύμβασης ή η σχετική ικανότητα των μερών. Αυτή η ρύθμιση έχει ως στόχο την εξοικονόμηση πόρων και χρόνου, καθώς τα συγκεκριμένα ζητήματα δεν θα χρειαστεί να εξετάζονται ξανά, αποφεύγοντας την έκδοση αντιφατικών αποφάσεων. Η νέα αυτή ρύθμιση, η οποία μάλιστα δεν περιλαμβανόταν στον Πρότυπο Νόμο, καθορίζει ότι η διαιτητική απόφαση δεσμεύει τρίτους

¹⁸ Βλ. ενδεικτικά ΟΛΑΠ 25/1990, ΑΠ 933/1988

¹⁹ Βλ. ενδεικτικά ΟΛΑΠ1549/1979 και ΑΠ 686/1977

μόνο εφόσον τα πρόσωπα αυτά είναι δεσμευμένα από τη διαιτητική συμφωνία. Αυτή η προσέγγιση ευθυγραμμίζεται με τις διεθνείς πρακτικές, ενισχύοντας την σαφήνεια και τη σταθερότητα των διαιτητικών αποφάσεων. Παράλληλα, οι λοιπές ρυθμίσεις του άρθρου παραμένουν αναλλοίωτες σε σύγκριση με τον ν. 2735/1999, διατηρώντας έτσι τη σταθερότητα και τη συνέπεια στη ρύθμιση της διαιτητικής διαδικασίας. Αυτές οι αλλαγές συμβάλλουν στην ενίσχυση της αξιοπιστίας και της αποτελεσματικότητας της διαιτησίας, διευκολύνοντας την επίλυση διαφορών και την τήρηση της νομικής τάξης.

- Άρθρο 45.: Η καθιέρωση της Σύμβασης της Νέας Υόρκης ως το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων στην Ελλάδα. Η ρύθμιση αφορά όχι μόνο τις περιπτώσεις που εμπίπτουν στη Σύμβαση της Νέας Υόρκης, αλλά και εκείνες που δεν καλύπτονται από αυτήν. Αυτό σημαίνει ότι οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις μπορούν να αναγνωρίζονται και να εκτελούνται στη βάση των γενικών κανόνων του ελληνικού δικαίου, ανεξαρτήτως της εφαρμογής της Σύμβασης. Ορίζεται ακόμη ότι δεν εφαρμόζονται επιφυλάξεις αμοιβαιότητας ως την αναγνώριση των αλλοδαπών αποφάσεων, υπό την έννοια ότι θα αναγνωρίζονται μόνο εάν η χώρα προέλευσης παρέχει αντίστοιχες ευκολίες και παράλληλα επιφυλάξεις εμπορικότητας των σχέσεων. Αυτό διευρύνει το φάσμα των περιπτώσεων αναγνώρισης και εκτέλεσης. Επιπλέον, το πεδίο εφαρμογής των άρθρων 903 και 906 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έχει περιοριστεί, καθώς οι διατάξεις αυτές παραμένουν σε εφαρμογή κυρίως για να καθορίσουν τη διαδικασία που θα ακολουθείται για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων στην Ελλάδα, παρά για την ουσία της αναγνώρισης. Τέλος, αυτή η διάταξη ενισχύει τη θέση της Ελλάδας ως διεθνούς διαιτητικού κέντρου, παρέχοντας μεγαλύτερη νομική ασφάλεια και ευελιξία στην αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

- Άρθρο 46.: Η εισαγωγή σύγχρονων διατάξεων για την ίδρυση οργανισμών θεσμικής διαιτησίας, ανταγωνιζόμενη τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για την αποτελεσματική λειτουργία αυτών των οργανισμών στην Ελλάδα. Οι οργανισμοί θεσμικής διαιτησίας μπορούν να ιδρύονται με απλή δήλωση στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, χωρίς την ανάγκη άδειας, διευκολύνοντας έτσι τη διαδικασία ίδρυσης και προάγοντας την ανάπτυξη νέων οργανισμών. Οι ήδη εν ενεργεία οργανισμοί θεσμικής διαιτησίας μπορούν να υποβάλουν δήλωση, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του νέου νόμου, προσφέροντας ευελιξία και ενθαρρύνοντας την τήρηση σύγχρονων προτύπων. Η νομική μορφή των οργανισμών περιορίζεται σε ανώνυμες εταιρίες ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, προκειμένου να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η ευελιξία στη λειτουργία τους. Το απαιτούμενο ελάχιστο κεφάλαιο για τη σύσταση ανώνυμης εταιρίας υπογραμμίζει την ανάγκη για σοβαρή οργάνωση και τις δαπάνες που απαιτούνται για την υποστήριξη ενός θεσμού εξώδικης επίλυσης διαφορών. Επιπλέον, οργανισμοί θεσμικής

διαιτησίας που έχουν συσταθεί νόμιμα και λειτουργούν στο εξωτερικό έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν υπηρεσίες θεσμικής διαιτησίας στην Ελλάδα, ενισχύοντας τη διεθνή συνεργασία και διευκολύνοντας την πρόσβαση σε έμπειρους οργανισμούς. Αυτές οι ρυθμίσεις αποσκοπούν στην ενίσχυση της δομής και της λειτουργίας των οργανισμών θεσμικής διαιτησίας στην Ελλάδα, ανταγωνιζόμενες τις σύγχρονες απαιτήσεις της διαιτητικής πρακτικής και προσφέροντας ένα νομικό πλαίσιο που διευκολύνει την ανάπτυξή τους.

- Άρθρο 47.: Παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Δικαιοσύνης να καθορίζει, με απόφασή του, κάθε αναγκαίο ζήτημα για το αρχείο των οργανισμών θεσμικής διαιτησίας σύμφωνα με το άρθρο 46, όπως την αρμόδια υπηρεσία και τον τρόπο τήρησης του αρχείου των υποβληθεισών δηλώσεων των οργανισμών θεσμικών διαιτησιών.
- Άρθρο 48.: Εισάγονται μεταβατικές διατάξεις που διασφαλίζουν τη συνέχεια και τη σταθερότητα στις διαδικασίες διαιτησίας που έχουν ήδη ξεκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος του νέου νόμου. Συγκεκριμένα, οι διαιτησίες που άρχισαν μέσω αίτησης διαιτησίας πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου θα εξακολουθούν να διέπονται από τις διατάξεις του ν. 2735/1999. Επιπλέον, οι μόνιμες διαιτησίες, οι οποίες ρυθμίζονται από το άρθρο 902 ΚΠολΔ, καθώς και τα άρθρα 131 και 132 του ν. 4194/2013, θα συνεχίσουν να διέπονται από τις σχετικές διατάξεις, διασφαλίζοντας έτσι τη νομική ασφάλεια και τη συμμόρφωση με τις υπάρχουσες ρυθμίσεις. Αυτές οι μεταβατικές ρυθμίσεις αποσκοπούν στην αποφυγή τυχόν νομικών κενών και στη διασφάλιση της ομαλής μετάβασης στην εφαρμογή του νέου νομικού πλαισίου για τη διαιτησία.
- Άρθρο 49.: Ρητή αναφορά στην κατάργηση του προϊσχύσαντος ν. 2735/1999 με τον παρόντα νόμο.

4.4. Σύντομος σχολιασμός των διατάξεων διαφοροποιήσεις από τον καταργούμενο 2735/1999

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμος ένας σύντομος σχολιασμός των βασικότερων διατάξεων που εισήγαγε ο νόμος 5016/2023²⁰. Ειδικότερα:

- **Υπαγωγή της διαιτησίας στο νόμο 5016/2023 με ρητή συμφωνία των μερών.**

²⁰ ΣΥΝ, 156/2023, Κωνσταντίνος Καλαβρός - Με το βλέμμα στο μέλλον – Ο νέος νόμος 5016/2023 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία.

Σύμφωνα με το άρθρο 3, για το χαρακτηρισμό μίας εμπορικής διαιτησίας στην Ελλάδα ως διεθνούς, υπό το καθεστώς του προγενέστερου νόμου, προαπαιτούμενο αποτελούσε το στοιχείο «αλλοδαπότητας», το οποίο αφορούσε στην εγκατάσταση των μερών είτε την εκτέλεση των ουσιωδών υποχρεώσεων από την εμπορική σχέση είτε τον τόπο με τον οποίο συνδεόταν στενότερα το αντικείμενο της διαφοράς σε διαφορετικά κράτη - άρθρο 3§2. Αν και τα παραπάνω διατηρούνται και στο νέο νόμο, ωστόσο το καθεστώς του νέου νόμου απομακρύνεται από την προϋπόθεση της «αλλοδαπότητας» για το χαρακτηρισμό μίας διεθνούς διαιτησίας, διότι πλέον προβλέπεται ότι οι διατάξεις του νόμου εφαρμόζονται ακόμα κι όταν υφίσταται απλώς ρητή συμφωνία των μερών - άρθρο 3§2γ. Επομένως, διαιτησία με τόπο την Ελλάδα μπορεί να λάβει χώρα απλώς και μόνο κατόπιν συμφωνίας των μερών, πρόκειται συνεπώς για ευνοϊκό και πλέον σύγχρονο καθεστώς του νεοεισαχθέντος νόμου. Η εν λόγω ρύθμιση ανοίγει αναμφίβολα το δρόμο σε τοπικές και διεθνείς διαιτησίες, γεγονός που συμβάλει ώστε να καταστεί ελκυστική τόσο ως προς τον τόπο όσο και ως προς την διαδικασία αυτή καθαυτή.

- **Διεύρυνση του στοιχείου διατευσιμότητας των διαφορών.**

Επιπλέον, εισάγεται το τεκμήριο διαιτητευσιμότητας των διαφορών, δηλαδή το επιτρεπτό υπαγωγής των διαφορών στη διαιτησία, εκτός αν ρητά προβλέπεται εξαίρεση για ορισμένη διαφορά ή κατηγορία διαφορών, μέσω της θεωρίας και της νομολογίας των ελληνικών δικαστηρίων όταν το ζήτημα τεθεί ενώπιόν τους. Συνεπώς, πρόκειται για μια διεύρυνση του διαιτητέυσιμου των διαφορών - άρθρο 3§4. Με τον τρόπο αυτό διευρύνεται ακόμα περισσότερο θα λέγαμε η δυνατότητα προσφυγής στη διαιτησία και η επίλυσης της εκάστοτε διαφοράς μέσω της οδού της διαιτησίας. Η παρούσα διάταξη συμπληρώνεται από το άρθρο 11, όπου ορίζεται ρητά ότι η πτώχευση αλλά και οι διαδικασίες αφερεγγυότητας δεν επιδρούν στη συμφωνία διαιτησίας, με την επιφύλαξη βέβαια διαφορετικής ρύθμισης από τα ίδια τα μέρη.

- **Θεμελίωση του κανόνα σύγκρουσης «favorem validitatis» για το ουσιαστικό κύρος της διαιτητικής συμφωνίας**

Πρόκειται για το άρθρο 11, αξίζει να σημειωθεί ότι μια τέτοια διάταξη απουσίαζε από το καθεστώς του καταργούμενου νόμου. Με το υπό κρίση άρθρο εισήχθη ο κανόνας της σύγκρουσης του ουσιαστικού κύρους της διαιτητικής συμφωνίας, ενώ αποτελεί θα λέγαμε μία σαφή νομοθετική επιλογή υπέρ της διάσωσης του κύρους της διαιτητικής συμφωνίας. Ειδικότερα, η συμφωνία διαιτησίας κρίνεται έγκυρη υπό τους κανόνες δικαίου στο οποίο την υπήγαγαν τα μέρη ή του τόπου διαιτησίας ή το δίκαιο που διέπει την ουσιαστική συμφωνία των μερών, όπως αυτό χαρακτηρίζεται. Η παρούσα διάταξη προκρίνει τρία διαφορετικά δίκαια στη βάση των οποίων θα γίνει ο έλεγχος του κύρους της διαιτητικής συμφωνίας, ενώ αρκεί η

πλήρωση των προϋποθέσεων του ενός και μόνο, αξίζει τέλος να αναφέρουμε ότι η παρούσα διάταξη είναι σαφώς επηρεασμένη από το Ελβετικό και το Ολλανδικό δίκαιο.

- **Καθιέρωση του έγγραφου τύπου της διαιτητικής συμφωνίας ως μέσο απόδειξης**

Η διάταξη του άρθρου 10, αποτυπώνει μια διεθνή τάση για τον έγγραφο τύπο της διαιτητικής συμφωνίας, ως αποδεικτικού κι όχι συστατικού. Η παρούσα διάταξη αντανακλά την σημερινή πρακτική των συναλλαγών οι οποίες διεξάγονται κυρίως με τη χρήση των σύγχρονων μέσων επικοινωνίας και πολύ σπάνια εγγράφως. Στον ίδιο γνώμονα η §2, παρέχει έναν ευρύ ορισμό του τι αποτελεί «έγγραφο», συμπεριλαμβάνοντας και κάθε ηλεκτρονική καταγραφή που επιτρέπει την εκ των υστέρων διαπίστωση της προέλευσής της από συγκεκριμένο εκδότη και την πρόσβαση στο περιεχόμενο της συμφωνίας.

- **Ρύθμιση των ζητημάτων διεξαγωγής πολυμερών διαιτησιών.**

Συγκεκριμένα τα άρθρα 16 και 24, εισάγουν μία πρωτοπόρο ρύθμιση σε διεθνές επίπεδο καθώς τέτοια ρύθμιση δεν περιλαμβάνεται στο Πρότυπο Νόμο της UNCITRAL, ενώ αντίστοιχες ρυθμίσεις σπανίως εντοπίζονται σε αντίστοιχες εθνικές νομοθεσίες (lex arbitri). Στην υπό κρίση διάταξη ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις της πολυμερούς διαιτησίας, δηλαδή οι περιπτώσεις συμμετοχής τρίτου προσώπου στη διαδικασία διαιτησίας καθώς και οι περιπτώσεις συνένωσης περισσότερων διαιτητικών δικών υπό την προϋπόθεση ύπαρξης κοινής διαιτητικής συμφωνίας μεταξύ διαδίκων και τρίτων. Για τη συνδρομή των προϋποθέσεων αποφασίζει το διαιτητικό δικαστήριο και υπό την επιφύλαξη διαφορετικής συμφωνίας των μερών. Επιπλέον κατά το άρθρο 16 ορίζεται ότι όταν συμμετέχουν στη διαδικασία περισσότεροι διάδικοι, οι τελευταίοι ορίζουν έναν διαιτητή από κοινού, ενώ σε περίπτωση αδυναμίας συμφωνίας προβλέπεται ότι ο ορισμός του διαιτητή θα γίνεται από το αρμόδιο κρατικό δικαστήριο.

- **Διαιτητικό δικαστήριο και ασφαλιστικά μέτρα.**

Το άρθρο 25 περιλαμβάνει μία από τις πλέον καινοτόμες ρυθμίσεις του νέου νόμου, ενώ ταυτόχρονα έρχεται να καλύψει το κενό του προηγούμενου νόμου, καθώς ρυθμίζει εκτενώς το ζήτημα επιβολής των ασφαλιστικών μέτρων από το διαιτητικό δικαστήριο. Ειδικότερα οι διαιτητές διατάσσουν τα αναγκαία ασφαλιστικά μέτρα, με την επιφύλαξη αντίθετης συμφωνίας των μερών, χωρίς παράλληλα να δεσμεύονται από τα αιτήματα των διαδίκων. Ορίζεται μάλιστα στα ίδιο άρθρο ότι η εξουσία αυτή λαμβάνει χώρα «με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο ή με διαιτητική απόφαση» και αναλόγως των περιστάσεων, ακόμα π.χ. ακόμα και μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή με τηλεφωνική εντολή, ή γραπτή διαταγή. Όπως και στο εθνικό μας δίκαιο απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων είναι η συνδρομή του στοιχείου του κατεπείγοντος χαρακτήρα και η πιθανολόγηση του ασφαλιστέου δικαιώματος,

ενώ αυτονόητα η επιβολή των ασφαλιστικών μέτρων από το διαιτητικό δικαστήριο διέπεται από την αρχή της αναλογικότητας, ήτοι λαμβάνονται τα αναγκαία ασφαλιστικά μέτρα και παράλληλα επιλέγεται το λιγότερο επαχθές από αυτά. Περαιτέρω, σημαντική είναι η πρόβλεψη της σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις έκδοσης προσωρινής διαταγής, ενώ ταυτόχρονα στην §3 ορίζονται οι προϋποθέσεις έκδοσής της. Με την §5 εντάσσεται η αναγνώριση και κήρυξη εκτελεστών στην ελληνική επικράτεια των διατασσόμενων από το διαιτητικό δικαστήριο μέτρων, με μοναδική εξαίρεση την περίπτωση αντίθεσης με τους κανόνες δημόσιας τάξης. Ακόμη, στην ίδια διάταξη προβλέπεται η δυνατότητα ανακλήσεως ή μεταρρυθμίσεως των διαταχθέντων ασφαλιστικών μέτρων²¹ και προσδιορίζονται οι έννομες συνέπειες της αποφάσεως που διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα. Τέλος, διευκρινίζεται ότι η απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων δεν δεσμεύει το διαιτητικό δικαστήριο κατά την εκδίκαση της κύριας υποθέσεως, ενώ προβλέπει τη δυνατότητα του καθού το διαταχθέν ασφαλιστικό μέτρο να ζητήσει εύλογη αποζημίωση σε περίπτωση ζημίας εξαιτίας του επιβληθέντος ασφαλιστικού μέτρου, καθώς επίσης τη δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου να εκδώσει προσωρινή διαταγή για την προσωρινή ρύθμιση έννομης σχέσεως ή την εξασφάλιση δικαιώματος, σε «εξαιρετικά επείγουσες περιστάσεις» μέχρι την έκδοση αποφάσεως επί του αιτουμένου ασφαλιστικού μέτρου.

- **Αναβάθμιση του πλαισίου της αγωγής ακύρωσης (Άρθρο 43).**

Επιπρόσθετα στο άρθρο 43 προβλέπονται ρητώς οι λόγοι ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης ενώ διαφοροποιούνται από το προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο της αγωγής ακύρωσης. Συγκεκριμένα, προστέθηκε η δυνατότητα άσκησης αγωγής ακύρωσης στην περίπτωση εκείνη που διαιτητικό δικαστήριο εκδίδει αποφαστικής ως προς την δικαιοδοσία του απόφαση, παρά την ύπαρξη έγκυρης διαιτητικής ρήτηρας. Ακόμη προστίθενται στην §1 στοιχείο αε του ίδιου άρθρου, οι λόγοι αναψηλάφησης όπως ορίζονται στους αριθμούς 6 και 10 του άρθρου 544 ΚΠολΔ, ως λόγοι ακύρωσης, σχετικά με ζητήματα ψευδούς κατάθεσης μάρτυρα, πραγματογνώμωνα και διαδίκων αλλά και δωροδοκίας διαιτητών και μάλιστα στην περίπτωση απόδειξης από αμετάκλητες ποινικές καταδίκες των εμπλεκόμενων προσώπων. Ως προς δε την προθεσμία άσκησης της αγωγής ακύρωσης, σύμφωνα με την §3, αυτή εκκινεί από την επίδοση της διαιτητικής απόφασης στο μέρος που την ασκεί και όχι με την άτυπη παραλαβή της από τα διάδικα μέρη. Ακόμη στην §5, προβλέπεται η δυνατότητα του δικαστηρίου της αγωγής ακύρωσης, σε περίπτωση θεραπεύσιμου ελαττώματος της διαιτητικής απόφασης, να απέχει από την ακύρωση και αντί αυτού να παραπέμπει τη διαφορά στο επιληφθέν αυτής διαιτητικό δικαστήριο προς άρση του εν λόγω ελαττώματος, εντός προθεσμίας ενενήντα (90) ημερών, διάταξη που λειτουργεί για την οικονομία της δίκης. Στη δε §6 προβλέπεται η αναβίωση της

²¹ αριθ. 1 εδ. β'

ρήτρας διαιτησίας. Τέλος, στη §7 προβλέπεται πλέον η δυνατότητα των μερών να παραιτηθούν από την αγωγή ακύρωσης της διαιτητικής απόφασης, οποτεδήποτε με ρητή και ειδική συμφωνία τους ενώ παράλληλα διατηρούν τη δυνατότητα προβολής των λόγων ακύρωσης κατά το στάδιο της αναγκαστικής εκτέλεσης αυτής.

- **Πρόβλεψη για τη θέσπιση και λειτουργία των οργανισμών θεσμικής διαιτησίας**

Στο άρθρο 46 ρυθμίζονται τα σχετικά με τους οργανισμούς θεσμικής διαιτησίας στη χώρα μας καθώς καθιερώνεται το πλαίσιο ίδρυσης, λειτουργίας αλλά και εποπτείας των οργανισμών αυτών, καθώς προβλέπεται ότι οι οργανισμοί που έχουν έγκυρα συσταθεί και λειτουργούν στην αλλοδαπή, μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες θεσμικής διαιτησίας και στην Ελλάδα.

Εν κατακλείδι, αξίζει να αναφερθούμε έστω και ονομαστικά στις πρωτοπόρες διατάξεις του άρθρου 22 για τον καθορισμό του μέτρου ευθύνης των διαιτητών σε περιπτώσεις δόλου και βαριάς αμέλειας, του άρθρου 27 παρ. 4 για το καθεστώς των γραμματέων του διαιτητικού δικαστηρίου, αλλά και των άρθρων 34 - 35 για τη δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάσσει πραγματογνωμοσύνη και επίδειξη εγγράφων. Επιπλέον οι οριζόμενες στο άρθρο 42 διαδικασίες στη διαιτητική πρακτική, οι δυνατότητες διόρθωσης και ερμηνείας της διαιτητικής απόφασης και η έκδοση συμπληρωματικής απόφασης, καθώς και στο άρθρο 44 για την επέκταση του δεδουλευμένου της διαιτητικής απόφασης και επί των προδικαστικών ζητημάτων.

4.5. Οι σημαντικότερες αλλαγές στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας

Ο νόμος 5016/2023 περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις που επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, οι οποίες διαφοροποιούνται από τον νόμο 2735/1999. Στην πράξη ο νέος νόμος 5016/2023 έχει την ίδια δομή με εκείνη του προϊσχύσαντος νόμου 2735/1999, δεδομένου ότι και νόμος της UNCITRAL του έτους 2006 έχει ίδια κατά βάση δομή με τον νόμο του έτους 1985, των οποίων τη δομή αντίστοιχα ακολουθούν. Αδιαμφισβήτητα όμως ο παρόν νόμος υπερβαίνει, το κανονιστικό εύρος του καταργούμενου νόμου, θεσπίζοντας καινοτόμες ρυθμίσεις, οι οποίες δεν προβλέπονταν προηγουμένως. Ας δούμε τις κύριες διατάξεις του νόμου 5016/2023 που συμβάλλουν στην διαφοροποίηση του κανονιστικού πλαισίου:

Πρόκειται για τη ρύθμιση του άρθρου 5, για τις γενικές αρχές και τους ερμηνευτικούς κανόνες της διαιτησίας, του άρθρου 11 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο επί της συμφωνίας διαιτησίας αλλά και την επίδραση της πτωχεύσεως οποιουδήποτε από τους συμβαλλόμενους επί του κύρους της διαιτητικής συμφωνίας, του άρθρου 16 σχετικά με τον ορισμό διαιτητών επί

πολυμερούς διαιτησίας, του άρθρου 24 σχετικά με την πολυμερή διαιτησία και τη δυνατότητα συνενώσεως διαδικασιών, οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον του αυτού ή διαφορετικών διαιτητικών δικαστηρίων. Επιπλέον η διάταξη του άρθρου 25, εμπεριέχει εκτενέστερη ρύθμιση σε σχέση με εκείνη του άρθρου 17 του νόμου 2735/1999, σχετικά με την εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα. Ειδικότερα, σε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 889 § 1 ΚΠολΔ, η οποία αποκλείει τη δυνατότητα του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα επί εσωτερικής διαιτησίας, επί διεθνούς διαιτησίας ήδη από την προϊσχύουσα διάταξη του άρθρου 17 του νόμου 2735/1999 προβλεπόταν η εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα είτε για την προσωρινή ρύθμιση μιας έννομης σχέσεως είτε για την εξασφάλιση της μελλοντικής ικανοποίησης της ουσιαστικής αξιόσεως του προσφεύγοντος στη διαιτησία. Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί ότι η ρύθμιση του άρθρου 25 νόμου 5016/2023 είναι εκτενέστερη εκείνης του άρθρου 17 του νόμου 2735/1999, δεδομένου ότι οριοθετεί τη διακριτική ευχέρεια του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα²². Επίσης, η διάταξη του άρθρου 35 σχετικά με την επίδειξη εγγράφων και την προσκομιδή αποδείξεων από τα διάδικα μέρη, του άρθρου 42 αριθ. 3 σχετικά με την έκδοση συμπληρωματικής διαιτητικής απόφασης, του άρθρου 43 αριθ. 5 σχετικά με την αναπομπή της διαφοράς στο διαιτητικό δικαστήριο αντί της ακυρώσεως της διαιτητικής απόφασης από το πολιτειακό δικαστήριο και τέλος, του άρθρου 46 σχετικά με τη λειτουργία οργανισμών θεσμικής διαιτησίας.

Επιπρόσθετα ο νόμος 5016/2023 επιχειρεί να καλύψει τα κενά και αδυναμίες του καταργούμενου νόμου 2735/1999, στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας. Ειδικότερα, ο νέος νόμος επιχειρεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις και εξελίξεις στον τομέα αυτό, εισάγοντας διατάξεις που επιδιώκουν την ενίσχυση της διαφάνειας, της ευελιξίας και της αποδοτικότητας της διαιτητικής διαδικασίας. Ακολουθούν τα σημαντικότερα κενά που καλύπτονται από τις νέες διατάξεις του νόμου 5016/2023:

- **Ανεπαρκής ρύθμιση για ηλεκτρονικές διαδικασίες και ψηφιακά στοιχεία:**

Το νέο άρθρο 12 για τις ηλεκτρονικές διαδικασίες και την ψηφιακή υποβολή στοιχείων, έρχεται να καλύψει την έλλειψη του καταργούμενου νόμου, ο οποίος δεν περιείχε ρητές διατάξεις για τη χρήση ηλεκτρονικών διαδικασιών στη διαιτησία, αφήνοντας τα μέρη χωρίς σαφή κατευθυντήρια γραμμή για τη χρήση σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων. Ειδικότερα το υπό κρίση άρθρο, επιτρέπει τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την υποβολή και διαχείριση αποδεικτικών στοιχείων, αλλά και για τη διεξαγωγή ακροάσεων μέσω τηλεδιάσκεψης, βελτιώνοντας την ευελιξία και τη δυνατότητα συμμετοχής των μερών από διάφορες χώρες.

²² αριθ. 2 εδ. β'

- **Περιορισμένη εξουσία των διαιτητών για προσωρινά μέτρα:**

Ο νόμος 2735/1999 δεν παρείχε επαρκή δικαιοδοσία στα διαιτητικά δικαστήρια για την έκδοση προσωρινών μέτρων, γεγονός που δυσκόλευε την προστασία των δικαιωμάτων των μερών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η διάταξη του άρθρου 23 για τη λήψη προσωρινών μέτρων. Με το παρόν άρθρο, οι διαιτητές έχουν πλέον σαφή εξουσία επιβολής προσωρινών μέτρων, μεταξύ αυτών η δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, χωρίς να απαιτείται παρέμβαση από εθνικά δικαστήρια. Αυτή η διάταξη συμβάλλει στην αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των μερών έως την έκδοση της τελικής απόφασης.

- **Έλλειψη διαφάνειας και διαδικασιών για αμεροληψία και ανεξαρτησία των διαιτητών:**

Με το άρθρο 15 για τη διαφάνεια, αμεροληψία και ανεξαρτησία των διαιτητών, καθώς στο προϊσχύσαντα νομοθετικό πλαίσιο, η ανεξαρτησία των διαιτητών δεν ήταν επαρκώς ρυθμισμένη αφού δεν υπήρχε σαφής διαδικασία για την αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων ή για την αμφισβήτηση της αμεροληψίας των διαιτητών. Το άρθρο 15 του νέου νόμου επιλύει το πρόβλημα αυτό, θεσπίζοντας ρητές διατάξεις που απαιτούν από τους διαιτητές να αποκαλύπτουν κάθε πιθανή σύγκρουση συμφερόντων πριν από την αποδοχή του ρόλου τους. Επίσης, δίνει στα μέρη το δικαίωμα να ζητήσουν την αντικατάσταση διαιτητή σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με την αντικειμενικότητά του, εξασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την αμεροληψία.

- **Περιορισμένη ευελιξία επιλογής εφαρμοστέου δικαίου και διαδικαστικών κανόνων:**

Ως προς την αυτονομία των μερών στην επιλογή εφαρμοστέου δικαίου και διαδικασίας, ο νόμος 2735/1999 δεν παρείχε επαρκή ευελιξία στα μέρη να καθορίζουν το εφαρμοστέο δίκαιο και τη διαδικασία της διαιτησίας, περιορίζοντας τη δυνατότητα τους να διαμορφώσουν τη διαδικασία ανάλογα με τις ανάγκες τους. Με το άρθρο 6 του νέου νόμου, τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα το εφαρμοστέο δίκαιο, ακόμη και αν δεν είναι το ελληνικό, και να διαμορφώνουν τις διαδικαστικές λεπτομέρειες με βάση τις ανάγκες της συγκεκριμένης σύμβασης. Αυτή η ενίσχυση της αυτονομίας των μερών προάγει τη διεθνοποίηση και την ελκυστικότητα της διαιτησίας στην Ελλάδα.

- **Έλλειψη ρυθμίσεων για ταχύτητα και αποφυγή παρέμβασης από εθνικά δικαστήρια:**

Με το νέο Άρθρο 28 τίθενται περιορισμοί στη δυνατότητα παρέμβασης των εθνικών δικαστηρίων, γεγονός που δεν υπήρχε στο προϊσχύον καθεστώς, επιτρέποντας σε αυτά να εμπλακούν στη διαιτητική διαδικασία, γεγονός που οδηγούσε σε καθυστερήσεις. Σύμφωνα με το άρθρο 28 επιτρέπεται η παρέμβαση των εθνικών δικαστηρίων μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως κατά την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, διατηρώντας έτσι την αυτονομία και την ταχύτητα της διαδικασίας.

- **Ασαφής ρύθμιση για την αναγνώριση και εκτέλεση διαιτητικών αποφάσεων**

Ως προς την αναγνώριση και εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων, το καθεστώς αναγνώρισης και εκτέλεσης των διαιτητικών αποφάσεων στον νόμο 2735/1999 δεν ήταν πλήρως ευθυγραμμισμένο με τις απαιτήσεις της διεθνούς κοινότητας, καθιστώντας τη διαδικασία χρονοβόρα και λιγότερο αποτελεσματική. Ο νόμος 5016/2023, στο άρθρο 20, απλοποιεί τη διαδικασία εκτέλεσης και ορίζει ότι οι αποφάσεις μπορούν να εκτελούνται άμεσα, χωρίς περαιτέρω επανεξέταση της ουσίας της υπόθεσης, εκτός εάν υπάρχουν σοβαρές περιπτώσεις ακυρότητας. Αυτό ενισχύει την ασφάλεια δικαίου και ενθαρρύνει την επιλογή της διαιτησίας στην Ελλάδα.

Με αυτές τις νέες διατάξεις, ο νόμος 5016/2023 επιδιώκει να καλύψει τα κενά του νόμου 2735/1999, καθιστώντας το πλαίσιο της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας πιο αποδοτικό, σύγχρονο και φιλικό προς τα διεθνή πρότυπα.

4.6. Οι επιδράσεις του νόμου 5016/2023 στην εμπορική κοινότητα

Ο νόμος 5016/2023 επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές στη διεθνή εμπορική διαιτησία, ενισχύοντας τη θέση της Ελλάδας ως χώρας που υποστηρίζει τη διευθέτηση εμπορικών διαφορών μέσω του θεσμού της διαιτησίας. Οι αλλαγές αυτές αναμένεται να έχουν πολλαπλές επιδράσεις στην εμπορική κοινότητα της χώρας αλλά και διεθνώς, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διευκόλυνση και την ασφάλεια των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, μέσω της εγκαθίδρυσης ενός ασφαλούς μηχανισμού εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών. Ειδικότερα:

- **Ενίσχυση της Διαιτητικής Αυτονομίας:** Ο νέος νόμος προβλέπει μεγαλύτερη ευελιξία συγκριτικά με το προϊσχύον καθεστώς στην επιλογή των κανόνων διαιτησίας και των διαιτητών από τα εμπλεκόμενα μέρη, παρέχοντας στις επιχειρήσεις την αυτονομία να καθορίζουν τους όρους επίλυσης της διαφοράς τους. Αυτό σημαίνει ότι οι ελληνικές και ξένες

επιχειρήσεις μπορούν να επιλέγουν τους διαιτητικούς κανόνες που ταιριάζουν καλύτερα στις ανάγκες τους, ενισχύοντας έτσι την εμπιστοσύνη τους στη διαδικασία.

- **Προσαρμογή στα Διεθνή Πρότυπα Διαιτησίας:** Ο νόμος 5016/2023 ευθυγραμμίζεται με διεθνή πρότυπα διαιτησίας, όπως το Model Law - UNCITRAL, το οποίο διευκολύνει τις διεθνείς επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν τη διαιτησία στην Ελλάδα. Αυτή η προσαρμογή μειώνει τις διαφορές μεταξύ των εγχώριων και διεθνών πρακτικών και καθιστά την ελληνική νομοθεσία περισσότερο προσβάσιμη, ελκυστική και προβλέψιμη για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται διεθνώς.
- **Ταχύτερη και Αποτελεσματικότερη Επίλυση Διαφορών:** Με το νέο πλαίσιο, οι διαδικασίες διαιτησίας επιταχύνονται, γεγονός που καθιστά τη διαδικασία πιο ελκυστική για τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να αποφεύγουν που επιζητούν την άμεση διευθέτηση των υποθέσεων τους αποφεύγοντας χρονοβόρες δικαστικές διαδικασίες. Η ταχύτητα αυτή είναι κρίσιμη για διεθνείς επιχειρήσεις που έχουν ανάγκη από άμεσες και οριστικές λύσεις στις διαφορές τους, χωρίς να επηρεάζονται οι εμπορικές τους δραστηριότητες.
- **Ενίσχυση της Εκτελεστότητας των Διαιτητικών Αποφάσεων:** Ο νέος νόμος ενισχύει το πλαίσιο εκτέλεσης των διαιτητικών αποφάσεων, ειδικά όταν αυτές προέρχονται από διεθνείς διαιτησίες. Η συμμόρφωση με διεθνείς συνθήκες και η αναγνώριση των διαιτητικών αποφάσεων εντός της ελληνικής δικαιοδοσίας παρέχουν στα μέρη που συμμετέχουν στη διαιτησία μεγαλύτερη ασφάλεια ότι οι αποφάσεις θα είναι άμεσα εκτελεστές, μειώνοντας τον κίνδυνο καθυστερήσεων.
- **Διευκόλυνση των Διεθνών Συναλλαγών και Προσέλκυση Επενδύσεων:** Οι αλλαγές στον νόμο 5016/2023 δημιουργούν ένα περιβάλλον μεγαλύτερης σταθερότητας και εμπιστοσύνης για τους ξένους επενδυτές. Η δυνατότητα επίλυσης διαφορών μέσω της διαιτησίας σε ένα φιλικό για τις διεθνείς επιχειρήσεις νομικό πλαίσιο καθιστά την Ελλάδα έναν πιο ελκυστικό προορισμό για επενδύσεις. Επιπλέον, η υποστήριξη της διεθνούς διαιτησίας συμβάλλει στην ανάπτυξη συνεργασιών και στην αύξηση των εξαγωγών, αφού οι επιχειρήσεις αισθάνονται πιο σίγουρες να δραστηριοποιούνται σε ξένες αγορές.
- **Προώθηση της Αθήνας ως Κέντρου Διαιτησίας:** Ο νέος νόμος επιδιώκει να προωθήσει την Αθήνα ως κέντρο διεθνούς διαιτησίας. Η ανάπτυξη υποδομών για διαιτησία και η βελτίωση της ελληνικής νομοθεσίας ως προς τα πρότυπα διαιτησίας καθιστούν την πόλη έναν ανταγωνιστικό προορισμό για διεθνείς εμπορικές διαιτησίες. Η Αθήνα μπορεί να ανταγωνιστεί διεθνή κέντρα διαιτησίας και να προσελκύσει περισσότερες περιπτώσεις διεθνούς εμπορικής διαιτησίας, ενισχύοντας τη φήμη της στο επιχειρηματικό και νομικό πεδίο.

- **Μείωση των Νομικών Εμποδίων για Συμμετοχή Ξένων Διαιτητών:** Οι νέες ρυθμίσεις μειώνουν τα νομικά εμπόδια που υπήρχαν για τη συμμετοχή ξένων διαιτητών στις διαδικασίες διαιτησίας στην Ελλάδα. Αυτό επιτρέπει στις επιχειρήσεις να επιλέγουν εξειδικευμένους διαιτητές από το εξωτερικό, όταν το απαιτούν οι διεθνείς τους υποθέσεις, αυξάνοντας την αξιοπιστία της διαδικασίας και ενισχύοντας την ελκυστικότητα της χώρας για ξένες επιχειρήσεις.

Συνολικά, οι τροποποιήσεις που εισάγει ο νόμος 5016/2023 πρόκειται αναμφίβολα να συμβάλλουν στην ενίσχυση της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας στην Ελλάδα, καθιστώντας την έτσι προσβάσιμη, αποτελεσματική και σύγχρονη. Οι επιδράσεις αναμένονται θετικές, τόσο για την ελληνική όσο και για τη διεθνή εμπορική κοινότητα, με την Ελλάδα να κερδίζει έδαφος ως ένας αξιόπιστος εταίρος για τη διευθέτηση εμπορικών διαφορών σε διεθνές επίπεδο.

4.7. Διεθνής Εμπορική Διαιτησία και Τεχνητή νοημοσύνη

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέτασε το 2017 τη δυνατότητα δημιουργίας ενός ειδικού νομικού καθεστώτος σε βάθος χρόνου για τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, ώστε τουλάχιστον τα πιο εξελιγμένα αυτόνομα συστήματα να μπορούν απολαύουν ένα καθεστώς ηλεκτρονικών προσώπων που είναι υπεύθυνα για την αποκατάσταση κάθε ζημίας που ενδέχεται να προκαλέσουν²³. Με αυτό τον τρόπο πρόκειται να δημιουργηθεί ένα νέο είδος νομικής προσωπικότητας, η ηλεκτρονική προσωπικότητα.

Στη σύγχρονη εποχή η συνεργασία ανάμεσα σε νέες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και τη διαιτησία δεν είναι μόνο ωφέλιμη, αλλά και συμβατή με τις βασικές αρχές της διεθνούς διαιτησίας, όπως η αποκέντρωση και η αποδοτικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύσσονται όλο και περισσότερες πρωτοβουλίες για τη δημιουργική ενσωμάτωση των τεχνολογιών στο διεθνές διαιτητικό περιβάλλον. Ωστόσο, στα αντίποδα των παραπάνω τίθενται ηθικά ζητήματα σχετικά με τη συλλογή δεδομένων που απαιτούνται για τη βέλτιστη λειτουργία τους.

Μολαταύτα, μελέτες αποκαλύπτουν πως η τεχνητή νοημοσύνη παρουσιάζει θέματα μεροληψίας και περιορισμένης προσαρμοστικότητας, αφού δεν προσαρμόζεται εύκολα σε αλλαγές του ρυθμιστικού πλαισίου, αναπαράγοντας έτσι υφιστάμενες προκαταλήψεις αντί να τις βελτιώνει. Επιπλέον, υπάρχει ανησυχία για την αδυναμία κατανόησης των αλγοριθμικών

²³ European Parliament Resolution of 16 February 2017 with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics

αποφάσεων από τους ανθρώπους, καθώς η διαδικασία λήψης αποφάσεων από την τεχνητή νοημοσύνη βασίζεται στη στατιστική συμπερασματολογία, γεγονός που μπορεί να εμποδίσει την επαρκή κατανόηση και διαφάνεια.

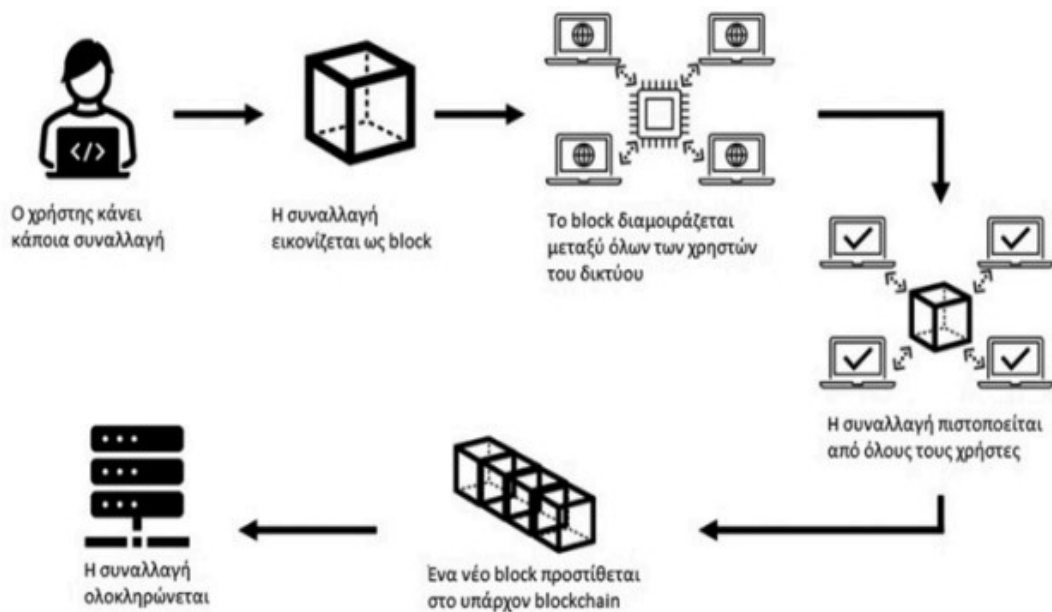
Παράλληλα, τίθεται και το ζήτημα της διατήρησης της εμπιστευτικότητας στη διαιτησία, δεδομένου ότι η χρήση τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να απαιτεί πρόσβαση σε ευαίσθητα δεδομένα. Παρ' όλα αυτά, τα παραπάνω ζητήματα δεν μειώνουν τη σημαντική, επικουρική προς το παρόν, συμβολή της τεχνητής νοημοσύνης και των άλλων τεχνολογιών στη διαιτησία, ειδικά όσον αφορά την οργάνωση και την ταχύτητα. Αντιθέτως, οι προβληματισμοί αυτοί αντανακλούν τις εγγενείς προκλήσεις της διαιτησίας και συμβάλλουν στη διαμόρφωση του πλαισίου για την ομαλή ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών.

Μια άλλη επιλογή στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας θα ήταν η αναγνώριση της δυνατότητας σε ένα σύστημα “self-driving corporation” να ενεργεί ως διαιτητής. Η ιδέα των “selfdriving corporations” όπως έχει υποστηριχθεί από τους Καθηγητές Armour και Eidenmueller, προβάλλει την κατάργηση της απαίτησης διοίκησης μιας εταιρείας από ανθρώπους και επιτρέπει στις εταιρείες να διοικούνται αποκλειστικά από προϊόντα τεχνητής νοημοσύνης. Μια τέτοια εταιρεία, την οποία διαχειρίζεται ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης και παρέχει υπηρεσίες διαιτησίας, θα μπορούσε εννοιολογικά να χαρακτηριστεί ως ανεξάρτητο τρίτο μέρος, δηλαδή ως διαιτητής.

Μία από τις πλέον υποσχόμενες τεχνολογίες είναι εκείνη του blockchain, καθώς πρόκειται για μια τεχνολογία στην οποία η βάση δεδομένων είναι διαμοιρασμένη μεταξύ των χρηστών και αξιοποιεί τις τεχνολογίες του κατανεμημένου καθολικού, ιδιωτικών και δημοσίων κλειδιών καθώς και τεχνολογία για τη λήψη της συναίνεσης για την πιστοποίηση των πληροφοριών που υπάρχουν εντός του συστήματος²⁴. Βασικός τρόπος λειτουργίας είναι ο διαμοιρασμός των block μεταξύ των χρηστών και η πιστοποίηση του περιεχομένου αυτόματα από τους ίδιους τους χρήστες.

Ακολουθεί γράφημα που αποτυπώνει συνοπτικά τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος blockchain:

²⁴ Nevena Jevremovi, 2018 In Review: Blockchain Technology and Arbitration, Kluwer Arbitration Blog, 2019

25

Στον τομέα της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας υποστηρίζεται ότι η καινοτόμος τεχνολογία του blockchain πρόκειται να αναδιαμορφώσει την Διαιτησία από το πρότυπο που γνωρίζουμε. Ως σημείο εκκίνησης, μια διαιτητική ρήτρα θα έπρεπε να γίνει μια έξυπνη διαιτητική ρήτρα, δηλαδή να μετατραπεί σε κώδικα και να αποθηκευτεί στο blockchain. Το πρώτο ερώτημα εδώ είναι αν μια τέτοια ρήτρα θα πληρούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 2 της Σύμβασης της Νέας Υόρκης. Εξετάζοντας τα έξυπνα συμβόλαια ως μια άλλη μορφή εκτέλεσης συμφωνιών, μπορεί να υποστηριχθεί ότι μια έξυπνη διαιτητική ρήτρα θα ήταν σύμφωνη με τις απαιτήσεις του παραπάνω άρθρου της Σύμβασης της Νέας Υόρκης. Όπως έχει συζητηθεί, η τεχνολογία blockchain θα μπορούσε να διατηρήσει την εγκυρότητα μιας πρωτότυπης συμφωνίας διαιτησίας που παραμένει αποθηκευμένη εκεί.

Σε ένα αναλογικό περιβάλλον, αυτό σημαίνει ότι μια διαιτητική ρήτρα μπορεί να είναι φυσικά ανεξάρτητη από την κύρια συμφωνία. Ωστόσο, σε ένα αυτοματοποιημένο περιβάλλον, αυτό δεν θα ίσχυε απαραίτητα καθώς μια τέτοια ρήτρα θα χρειαζόταν να προγραμματιστεί υπό συνθήκες και η ενεργοποίησή της να εξαρτάται από ένα συγκεκριμένο γεγονός που συνιστά παραβίαση της συμφωνίας των μερών. Με απλή συμβατική ορολογία, μια διαιτητική ρήτρα θα ενεργοποιούνταν εάν τα αγαθά δεν παραδίδονταν ή η τιμή δεν πληρωνόταν σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης.

Περαιτέρω, μια πλατφόρμα επίλυσης διαφορών βασισμένη στο blockchain θα απέκλειε τις προφορικές ακροάσεις και την απόφαση του διαιτητή για την υπόθεση. Πέραν αυτού,

²⁵ <https://www.peakframeworks.com/post/commercial-paper>

θεωρητικά, όλες οι άλλες πτυχές της διαδικασίας μπορούν να αυτοματοποιηθούν, όπως π.χ. η κατάθεση της προσφυγής και αγωγής διαιτησίας, η υποβολή αποδεικτικών στοιχείων ή η επικοινωνία με το διαιτητικό δικαστήριο, κ.λπ.. Επιπλέον, για να σχεδιαστεί η αυτοματοποίηση ενός συστήματος επίλυσης διαφορών, χρειάζεται να μελετηθεί η φύση της διαδικασίας και να βρεθούν τρόποι που να επιτρέπουν το ίδιο αποτέλεσμα σε μια πλατφόρμα blockchain. Για παράδειγμα, εάν η ενεργοποίηση μιας διαιτητικής ρήτρας σημαίνει την υποβολή ειδοποίησης διαιτησίας σε ένα ίδρυμα, πρέπει να εξεταστούν ταυτόχρονα τα επόμενα βήματα. Όπως αντίστοιχα και η ειδοποίηση του μέρους για την παραβίαση και η εντολή έναρξης της διαδικασίας διαιτησίας καθώς και η αυτοματοποίηση της ειδοποίησης έναρξης.

Στην πρώτη περίπτωση, φαίνεται ότι η αυτοματοποίηση θα σταματούσε εκεί. Το ενδιαφερόμενο μέρος θα υπέβαλε την προσφυγή διαιτησίας του και οι υπόλοιπες διαδικασίες θα διαχειρίζονταν κατά πολύ τον ίδιο τρόπο με αυτόν που είμαστε συνηθισμένοι. Η δεύτερη επιλογή, ωστόσο, φαίνεται να οδηγεί περαιτέρω στο μονοπάτι της αυτοματοποίησης και αποτυπώνει την ανάγκη ενσωμάτωσης μιας έξυπνης διαιτητικής ρήτρας σε μια πλατφόρμα επίλυσης διαφορών ενός διαιτητικού ιδρύματος.

Το καθοριστικό στοιχείο, σε αυτήν την περίπτωση, εναπόκειται στα διαιτητικά ιδρύματα που λίγο πολύ πρόκειται να εξαναγκαστούν να ακολουθήσουν τις ανάγκες της αγοράς. Επί παραδείγματι οι επιχειρήσεις που μεταβαίνουν σε έξυπνα συμβόλαια και ενσωματώνουν έξυπνες διαιτητικές ρήτρες σε αυτά, μπορεί να θέλουν μια ενσωμάτωση με τις θεσμικά σχεδιασμένες πλατφόρμες επίλυσης διαφορών, ενώ είναι πιθανό να αισθάνονται ότι με αυτό τον τρόπο θα εξασφαλιστεί η ασφάλεια και η σταθερότητα του συστήματος ως τα κύρια πλεονεκτήματα μιας τέτοιας ενσωμάτωσης.

Από τη μία πλευρά, η αναμονή για σταθερότητα στην τεχνολογική αγορά ίσως να είναι η καλύτερη επιλογή. Βρισκόμαστε αυτή τη στιγμή στις πρωτογενείς μέρες αυτής της τεχνολογίας, με ανεπαρκή πρότυπα και βέλτιστες πρακτικές. Η τεχνολογία αλλάζει και επεκτείνεται συνεχώς. Δεν έχουμε ακόμη κατανοήσει πλήρως τις δυνατότητες του blockchain, είτε ως αυτόνομης τεχνολογίας είτε συνδυασμένης με κάποια άλλη. Η παγκόσμια αναγνώριση του blockchain δεν είναι αρκετή για να παρακινήσει σημαντικές τεχνολογικές επενδύσεις στην ανάπτυξη μιας πλατφόρμας που θα ενσωματώνεται με ένα έξυπνο συμβόλαιο. Μέχρι στιγμής, κανένα ίδρυμα δεν έχει ανακοινώσει την πρόθεσή του να αναλάβει ένα τέτοιο εγχείρημα. Το αν και σε ποιο βαθμό θα δούμε τα διαιτητικά ιδρύματα να επενδύουν στην τεχνολογία θα εξαρτηθεί από τις ίδιες τις τεχνολογίες, το ρυθμιστικό περιβάλλον και τις ανάγκες των βιομηχανιών.

Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, έχουν εμφανιστεί ανεξάρτητες πλατφόρμες επίλυσης διαφορών βασισμένες στο blockchain. Ωστόσο, δεν έχουμε δει ακόμη πως αυτές οι πλατφόρμες θα λειτουργούν στο μέλλον. Το γεγονός ότι υπάρχουν, ακόμη και προσαρμοσμένες τεχνολογίες σε συγκεκριμένους τύπους συναλλαγών, αποτελεί μοχλό πίεσης για τα διαιτητικά ιδρύματα ώστε να προσαρμοστούν και να ανταποκριθούν στις τάσεις, βρίσκοντας τρόπους να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία προς όφελός τους και το όφελος των πελατών τους.

Είναι συναρπαστικό να σκεφτεί κανείς πόσο μακριά μπορεί να μας οδηγήσει η εφαρμογή του blockchain, καθώς αυτή η τεχνολογία αναπτύσσεται και αναδύονται νέες, θα χρειαστεί χρόνος για να δούμε την έκταση της εφαρμογής τους στην πράξη και πολύς χρόνος πριν αυτές οι τεχνολογίες αποτελέσουν πρότυπο για νέες.

Στην υποθετική περίπτωση ύπαρξης μιας δικαιοδοτικής διαδικασίας από ένα πλήρως αυτόνομο σύστημα τεχνητής νοημοσύνης, υπό την έννοια της συλλογής αποδεικτικών μέσω της καταγραφής τους καθώς και της ανεύρεσης και ανάλυσης των νομικών κανόνων που είναι εφαρμοστέοι στην υπό κρίση περίπτωση, δεν θα παρουσίαζε ιδιαίτερες δυσκολίες. Ήδη μάλιστα υπάρχουν αρκετές τέτοιες εφαρμογές, οι οποίες χρησιμοποιούν την τεχνητή νοημοσύνη στην κατάθεση αγωγών και στον χειρισμό των υποθέσεων, όσο βέβαια και να επιλύσουν διαφορές. Στο παραπάνω σενάριο θα μπορούσε να ανακύψει το ερώτημα του εάν και κατά πόσο οι εκδοθησόμενες κατά αυτόν τον τρόπο αποφάσεις θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως αποφάσεις κατά την έννοια της Σύμβασης της Νέας Υόρκης και εάν αυτό θα μπορούσε να προσκρούσει στις διατάξεις για την αναγνώριση και εκτέλεση.

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι παρά το γεγονός ότι η Σύμβαση της Νέας Υόρκης υπογράφηκε το 1958, όταν οι τεχνολογικές δυνατότητες ήταν ακόμα περιορισμένες και πλέον έχει ερμηνευθεί με τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στις τεχνολογικές εξελίξεις. Θα πρέπει επομένως να εξετασθεί εάν η απόφαση που έχει εκδοθεί μέσω ενός πλήρως αυτόνομου συστήματος, εάν αυτό υποθέσουμε ότι έχει τόσο τη δυνατότητα να εκδώσει την απόφαση πλήρως αυτόνομα αλλά και να την υπογράψει ώστε να πληροί τις προϋποθέσεις της σύμβασης όσο και, ίσως, όπως προελέχθη, να αποκτήσει αυτόνομη νομική προσωπικότητα, σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει ακόμη να εξεταστεί εάν μια τέτοια απόφαση προσκρούει στη δημόσια τάξη της εκάστοτε έννομης τάξης.

Αδιαμφισβήτητα όμως, τα κράτη έχουν ιδιαίτερο κίνητρο να προσαρμοστούν στις τεχνολογικές εξελίξεις και να αποδεχθούν τις αποφάσεις αυτές, καθώς θα μπορούσαν με αυτό τον τρόπο να αποτελέσουν πόλο έλξης μεγάλου αριθμού διαιτησιών.

Όπως αναφέρθηκε μόλις ανωτέρω η Σύμβαση της Νέας Υόρκης μπορεί να ερμηνευθεί ώστε να προσαρμόζεται στις τεχνολογικές εξελίξεις της σύγχρονης εποχής και άρα στην τυχόν αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων που εκδίδονται από πλήρως αυτόνομα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης. Εφόσον αυτό γίνει δεκτό, εναπόκειται στα κράτη είτε να διαμορφώσουν το νομικό πλαίσιο για την αναγνώριση τέτοιων αποφάσεων είτε να προσδιορίσουν τους κανόνες για την τυχόν αντίθεση της αναγνώρισης και εκτέλεσης τέτοιων αποφάσεων στη δική τους έννομη τάξη.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι ο νόμος 5016/2023, που εναρμονίζει το ελληνικό δίκαιο με τον Πρότυπο Νόμο UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία, περιλαμβάνει καινοτόμες διατάξεις που ενθαρρύνουν την ευελιξία και την τεχνολογική προσαρμογή στις διαδικασίες διαιτησίας. Ωστόσο, δεν παρέχει συγκεκριμένες διατάξεις που να ρυθμίζουν άμεσα την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης σε διαιτητικές διαδικασίες, ώστε να μπορεί να υπάρξει μία διαδικασία διαιτησίας που θα μπορεί να λάβει χώρα αποκλειστικά με μέσα τεχνητής νοημοσύνης. Ο στόχος του νόμου είναι να ενισχύσει τη διαφάνεια και τη δίκαιη διεξαγωγή των διαιτητικών διαδικασιών, αφήνοντας όμως ανοικτό το ενδεχόμενο για την εισαγωγή ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογικών υποδομών, εφόσον τηρείται το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης και ακρόασης των διαδίκων.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του άρθρου 10 του νόμου, το οποίο αναγνωρίζει την ισχύ των διαιτητικών συμφωνιών που είναι καταχωρημένες σε ηλεκτρονική μορφή, εξισώνοντάς τες με τα έντυπα έγγραφα. Επίσης, το άρθρο 35 του νόμου, αναφέρεται στην εξουσία του διαιτητικού δικαστηρίου να διατάζει την επίδειξη εγγράφων και την προσκομιδή αποδείξεων, κάτι που μπορεί να γίνει και ηλεκτρονικά, επιτρέποντας την προσαρμογή σε ψηφιακά περιβάλλοντα και τεχνολογίες.

Επιπλέον, οι διατάξεις του νόμου εστιάζουν στο σύνολό τους στην αυτονομία των μερών και στην ευελιξία του διαιτητικού δικαστηρίου να χρησιμοποιεί σύγχρονα μέσα, όπως τη λήψη προσωρινών μέτρων και την έκδοση εντολών σε επείγουσες περιπτώσεις, άρθρο 25 του νόμου. Η ενσωμάτωση αυτών των δυνατοτήτων αποδεικνύει ότι ο νόμος επιδιώκει να ενθαρρύνει την καινοτομία και την αξιοποίηση τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένης και της τεχνητής νοημοσύνης, εφόσον αυτές μπορούν να συμβάλουν στην αποτελεσματικότητα της διαδικασίας διαιτησίας.

4.8. Νομολογιακές αναφορές

Όπως ήδη αναφέραμε ο νέος νόμος 5016/2023 εισάγει μια σημαντική μεταρρύθμιση στη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία, εναρμονίζοντας την ελληνική έννομη τάξη με διεθνή πρότυπα. Αν και ο νόμος είναι πρόσφατος γεγονός που δικαιολογεί το ότι δεν έχει ακόμη διαμορφωθεί σχετική νομολογία, η υπάρχουσα νομολογία παρέχει πολύτιμα παραδείγματα για την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του. Ειδικότερα:

➤ **Εφαρμογή διεθνών προτύπων στη διαιτησία**

Το άρθρο 44 του νόμου 5016/2023 ενσωματώνει τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων. Οι αποφάσεις ΜονΠρωτΘεσ 2644/2022 και ΤρΕφΠειρ 466/2020 ασχολούνται με την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων, επιβεβαιώνοντας ότι τα ελληνικά δικαστήρια δίνουν προτεραιότητα στις διεθνείς συμβάσεις. Στις αποφάσεις αυτές εξετάζεται αν η διαιτητική απόφαση αντιβαίνει στη δημόσια τάξη ή αν το διαιτητικό δικαστήριο είχε δικαιοδοσία. Παρόμοια ζητήματα αναμένεται να ανακύψουν και υπό το νέο πλαίσιο, ειδικά με την ενσωμάτωση της δυνατότητας χρήσης ηλεκτρονικών εγγράφων στις διαδικασίες.

➤ **Διαιτητική δικαιοδοσία και ακύρωση αποφάσεων**

Το άρθρο 43 του νόμου 5016/2023 όπως προαναφέρθηκε, περιγράφει τις περιπτώσεις ακύρωσης διαιτητικών αποφάσεων. Σχετικές είναι η απόφαση ΑΠ 192/2021, η οποία ασχολείται με το εάν το διαιτητικό δικαστήριο υπερέβη τη δικαιοδοσία του ή αν η απόφαση παραβίαζε θεμελιώδη δικαιώματα των μερών ήτοι κανόνες δημόσιας τάξης, που αποτελούν αναγκαστικού δικαίου κανόνες (jus cogens). Το ανώτατο ελληνικό δικαστήριο έκρινε το διαιτητικό δικαστήριο δεν μπορεί να αποφασίσει για ζητήματα που δεν περιλαμβάνονται ρητά στη συμφωνία διαιτησίας. Οι ίδιες αρχές είναι πλέον ενσωματωμένες στο άρθρο 23 του ν. 5016/2023, το οποίο ενδυναμώνει τα διαιτητικά δικαστήρια να αποφασίζουν για τη δικαιοδοσία τους. Σχετική είναι ακόμη η απόφαση ΜονΕφΑνατΚρ 241/2023, κατά την οποία ελλείπει ρητής αναφοράς στον προϊσχύοντα νόμο του αρμόδιου δικαστηρίου επί αγωγής ακύρωσης, ενόψει της οποίας το Δικαστήριο διέταξε επανάληψη συζήτησης. Τίθεται συνεπώς και ένα ζήτημα καθυστερήσεων στην απονομή δικαιοσύνης, από τη θέσπιση του νέου νόμου.

➤ **Αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων**

Η ΑΠ 1219/2014 αναγνώρισε αλλοδαπή διαιτητική απόφαση που εκδόθηκε στο πλαίσιο της Σύμβασης της Νέας Υόρκης, τονίζοντας τη σημασία της διεθνούς εμπιστοσύνης και της

διευκόλυνσης του εμπορίου. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το ελληνικό δικαστήριο έκρινε ότι η αλλοδαπή απόφαση δεν αντίκειται στη δημόσια τάξη και πληροί όλες τις διαδικαστικές προϋποθέσεις. Ο νόμος 5016/2023 με τα άρθρα 44 – 45, ενισχύει περαιτέρω αυτό το πλαίσιο, δίνοντας στα ελληνικά δικαστήρια σαφέστερες οδηγίες για τη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης διαιτητικών αποφάσεων.

➤ **Νέες διαδικασίες και χρήση ηλεκτρονικών μέσων**

Ο νόμος 5016/2023 εισάγει τη χρήση ηλεκτρονικών εγγράφων στη διαιτητική διαδικασία, άρθρο 12. Παρόλο που η απόφαση 4A_40/2018 του Ανώτατου Ελβετικού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου αμφισβήτησε τη χρήση μέσων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για την έναρξη της προθεσμίας κατάθεσης προσφυγής διαιτησίας μετά την αποστολή της σχετικής απόφασης με τη μορφή PDF. Έκτοτε έχουν εκδοθεί πλείστες αποφάσεις που δέχτηκαν τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων στη διαδικασία διαιτησίας, ανοίγοντας το δρόμο για την αποδοχή ψηφιακών στοιχείων και σε διαιτητικές διαδικασίες.

4.9. Συμπεράσματα

Σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, έχοντας ζήσει μία εικοσαετία και πλέον υπό το καθεστώς του 2735/1999, ο νόμος 5016/2023 αποτελεί κομβική μεταρρύθμιση στον χώρο της διεθνούς εμπορικής διαιτησίας στην Ελλάδα, ανταποκρινόμενος στις σύγχρονες ανάγκες της εμπορικής κοινότητας και στην πίεση για εκσυγχρονισμό που απαιτούν οι διεθνείς συναλλαγές. Το προηγούμενο νομοθετικό πλαίσιο, είχε πλέον καταστεί ανεπαρκές, με παρωχημένες διατάξεις που δημιουργούσαν νομική ανασφάλεια και απέτρεπαν την περαιτέρω ανάπτυξη της διαιτησίας. Οι αλλαγές που εισάγει ο νέος νόμος παρέχουν σαφείς και εκσυγχρονισμένες κατευθύνσεις που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα, την ασφάλεια και τη διαφάνεια των διαιτητικών διαδικασιών. Όπως εκτέθηκε, μεταξύ των σημαντικότερων καινοτομιών που περιλαμβάνει ο νόμος είναι η πρόβλεψη για την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και η ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης. Οι προβλέψεις αυτές όχι μόνο αναβαθμίζουν τη διαχειριστική ευελιξία των διαδικασιών αλλά και ευθυγραμμίζονται με τις διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της διαιτησίας. Η προσθήκη των τεχνολογικών καινοτομιών ενδυναμώνει την Ελλάδα ως κέντρο διαιτησίας και της δίνει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, επιτρέποντάς της να συμμετέχει ενεργά στη διεθνή εμπορική διαιτησία με υψηλότερα πρότυπα διαφάνειας και αποδοτικότητας.

Σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον, ο νόμος 5016/2023 απαντά στην ανάγκη της εμπορικής κοινότητας για ένα πλαίσιο που παρέχει σταθερότητα και σαφήνεια, ενώ ταυτόχρονα προωθεί τη διεθνή συνεργασία και την καινοτομία. Ως εκ τούτου, η νέα νομοθεσία

αποτελεί σημαντικό βήμα για τη μετατροπή της Ελλάδας σε ένα αξιόπιστο και ελκυστικό κέντρο διεθνούς διαιτησίας, ανταποκρινόμενο στις ανάγκες των σύγχρονων επιχειρηματικών πρακτικών και ενισχύοντας τον ρόλο της χώρας στο διεθνές εμπορικό στερέωμα.

Τέλος, μέχρι στιγμής, δεν φαίνεται να έχουν δημοσιευθεί συγκεκριμένες δικαστικές αποφάσεις στα ελληνικά δικαστήρια που εφαρμόζουν το νέο νόμο 5016/2023 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία. Βέβαια, οι εκδοθείσες μέχρι σήμερα αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων αποτελούν χρήσιμα παραδείγματα για την ερμηνεία των νέων διατάξεων, ιδιαίτερα όσον αφορά τη διεθνή διαιτησία και την αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων. Καθώς ο νόμος εφαρμόζεται σταδιακά, αναμένονται στο μέλλον δικαστικές αποφάσεις που θα αναδείξουν πώς οι ελληνικές αρχές ερμηνεύουν τις νέες διατάξεις και ενδεχομένως θα δημιουργήσουν δεδικασμένα που θα καθοδηγούν τη μελλοντική χρήση του νόμου.

Συμπερασματικά πορίσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία θέτει μία προβληματική για τις σημαντικές παθογένειες και τις χρόνιες καθυστερήσεις του ελληνικού δικαστικού συστήματος, οι οποίες αποτελούν σοβαρό εμπόδιο στην απονομή δικαιοσύνης και στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι χρονοβόρες διαδικασίες και το βάρος των υποθέσεων που επιβαρύνουν τα δικαστήρια επιδρούν αρνητικά στην ασφάλεια δικαίου και την ελκυστικότητα της χώρας ως επενδυτικού προορισμού. Η διαιτησία, ως εναλλακτική μέθοδος επίλυσης διαφορών, έρχεται να καλύψει αυτό το κενό, προωθώντας την ευελιξία και την αποτελεσματικότητα. Συγκεκριμένα, η Διεθνής Εμπορική Διαιτησία, με το πλεονέκτημα ότι προσφέρει στους συμβαλλομένους τη δυνατότητα να επιλέξουν εξειδικευμένους διαιτητές, οι οποίοι διαθέτουν εξειδίκευση σε συγκεκριμένους τομείς του διεθνούς εμπορίου και της επιχειρηματικότητας. Αυτό οδηγεί σε αποφάσεις υψηλής ποιότητας, που λαμβάνονται γρήγορα και χωρίς την ανάγκη χρονοβόρων προσφυγών στα παραδοσιακά δικαστήρια.

Όπως εκτέθηκε εκτενώς στην υπό κρίση διπλωματική εργασία, η καινοτομία του νόμου 5016/2023 είναι ουσιαστική για την ενίσχυση της διαιτησίας στην Ελλάδα. Ο νέος νόμος εισάγει σημαντικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες ευθυγραμμίζονται με τις βέλτιστες πρακτικές άλλων δικαιοδοσιών και ενσωματώνουν πρόνοιες για την ενίσχυση της διαφάνειας και την προστασία των δικαιωμάτων των μερών. Επιπλέον, θεσπίζει σύγχρονους κανόνες για την εκτέλεση των διαιτητικών αποφάσεων, με στόχο να εξασφαλίσει τη νομική ασφάλεια και τη δικαιοσύνη στην πράξη. Είναι ακόμα σημαντική η συμβολή του υπό κρίση νόμου στην ενίσχυση της θέσης της Ελλάδας ως διαιτητικής έδρας. Προβλέπονται προσαρμογές που διευκολύνουν τη διενέργεια διεθνών διαιτησιών στη χώρα, με δυνατότητα εφαρμογής ξένου δικαίου και διαιτητικών κανόνων, που είναι ιδιαίτερα σημαντικά για ξένους επενδυτές και επιχειρήσεις. Η αναβάθμιση της Ελλάδας ως προορισμού διεθνών διαιτησιών προσελκύει επενδυτές και ενισχύει την οικονομία, εξασφαλίζοντας έσοδα από τη δραστηριότητα αυτή και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας σε τομείς που σχετίζονται με τη νομική και επιχειρηματική υποστήριξη.

Η ανάπτυξη της διεθνούς διαιτησίας στην Ελλάδα προσφέρει επίσης έμμεσες οικονομικές ωφέλειες, καθώς ενισχύεται η εικόνα της χώρας ως ασφαλούς και φιλικού επενδυτικού προορισμού. Έτσι, ενθαρρύνεται η ροή ξένων κεφαλαίων, ενώ ταυτόχρονα δημιουργούνται ευκαιρίες για την ανάπτυξη ειδικευμένων επαγγελματιών στον τομέα της διαιτησίας και του εμπορικού δικαίου. Η προώθηση της Ελλάδας ως κέντρου διεθνούς διαιτησίας συμβάλλει,

επιπλέον, στη δημιουργία διασυνοριακών συνεργασιών και στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας, βελτιώνοντας το επίπεδο του νομικού και επιχειρηματικού τομέα.

Συμπερασματικά, η ενίσχυση του θεσμού της διαιτησίας μέσω του νόμου 5016/2023 και η αναβάθμιση του ρυθμιστικού πλαισίου καθιστούν την Ελλάδα έναν δυναμικό και ανταγωνιστικό προορισμό για διεθνείς διαιτησίες. Η μεταρρύθμιση αυτή έχει θετικές προοπτικές για την οικονομία, δημιουργώντας ένα σταθερό και αξιόπιστο περιβάλλον για την επίλυση διαφορών, που θα προσελκύσει επενδύσεις, θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων και θα συμβάλλει εξολοκλήρου στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Βιβλιογραφία

A. Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Φουστούκου, Α. (1999). *Ο Πρότυπος Νόμος της UNCITRAL για τη διεθνή εμπορική διαιτησία*. ΤΝΠ QUALEX, ΔΕΕ, 7, 701-704.
2. Στάγκος, Π., Γκλαβίνης, Π., & Φουστούκος, Α. (1999). *Διεθνής Εμπορική Διαιτησία - κείμενα και σχόλια*. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.
3. Τσιρίκας, Δ. Σκέψεις σχετικά με το Ν 5016/2023 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ.
4. Καλαβρός, Κ. (2023). Με το βλέμμα στο μέλλον – Ο νέος νόμος 5016/2023 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία. ΣΥΝ, 156/2023.
5. Καλαβρός, Κ. (2023). *Με το βλέμμα στο μέλλον - Ο νέος νόμος 5016/2023 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία*. ΤΝΠ QUALEX, ΣΥΝ, 156, 14-16.
6. Βαρέσης, Φ., Βασαρδάνης, Ι., Γουργουρίνης, Α., Δεμπεγιώτης, Σ., Ζουμπούλης, Χ., Μειδάνης, Χ., Μερτή, Σ., Μεταλληνός, Α., Μπρεκουλάκης, Σ., Νικολαΐδης, Γ., Παμπούκης, Χ., Σιβιτανίδης, Α., Τσαβδαρίδης, Α., Τσικρικάς, Δ., Δακορώνιας-Μαρίνα, Μ., & Τσούκα, Α. (2024). *Ενημερωμένο με τον Ν 5016/2023 ο οποίος αντικατέστησε τον Ν 2735/1999 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία (Χ. Παμπούκης, επιμ.)*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
7. Τσικρικάς, Δ. (2024). *Συνοπτική αναφορά στο περιεχόμενο των ρυθμίσεων του ν. 5016/2023*. Στο Χ. Παμπούκης (Επιμ.), *Ενημερωμένο με τον Ν 5016/2023 ο οποίος αντικατέστησε τον Ν 2735/1999 για τη διεθνή εμπορική διαιτησία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
8. Ελληνική Δημοκρατία. (2023). *Αιτιολογική έκθεση Ν. 5016/2023 για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία*. ΦΕΚ Α' 21/4.2.2023. Αθήνα.
9. Μαντάκου, Α. (2006). *Γενικές αρχές του δικαίου και διεθνής εμπορική διαιτησία*. ΤΝΠ QUALEX, ΔΕΕ, 11, 1123-1129.
10. Δεμπεγιώτης, Σ., & Κουφής, Ι. (2022). *Περισσότερο από μία εικοσαετία μετά τον Ν 2735/1999, η Ελλάδα εκσυγχρονίζει τους εθνικούς κανόνες της περί διεθνούς εμπορικής διαιτησίας*. ΤΝΠ QUALEX, ΔιΔ, 1, 77-84.
11. Δημολίτσα, Α. (1996). *Η "Πράξη - Πλαίσιο της Διαιτητικής Δίκης" στον Κανονισμό Διαιτησίας του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου*. ΤΝΠ QUALEX, ΔΕΕ, 8-9, 782-789.

Β. Ξένη βιβλιογραφία

Jevremović, N. (2019). 2018 In Review: Blockchain Technology and Arbitration. Kluwer Arbitration Blog.

Γ. Διαδικτυακοί τόποι

1. Kluwer Arbitration Blog 2018 In Review: Blockchain Technology and Arbitration:
<https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2019/01/27/2018-in-review-blockchain-technology-and-arbitration/>
2. Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου 2735/1999 «Διεθνής Εμπορική Διαιτησία», διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:
https://www.iccwbo.gr/images/KEIMENA/Ait%20Ekthesi_final.pdf
3. Σύστημα blockchain:
<https://www.peakframeworks.com/post/commercial-paper>